ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 71ον — ΜΑΪΟΣ, 1935. — Ἀριθ. 5

Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

«Ὁ μὲν οὖν Κύριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ» (Μάρκ. ις΄. 19).

«Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ᾽ αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν» (Λουκᾶ κδ΄. 51).

«Καὶ ταῦτα εἰπών, βλεπόντων αὐτῶν. ἐπήρθη καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. .. Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; Οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ὑμῶν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν προπορευόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν» (Πράξ. α΄. 9,11).

Ἡ ἀνάληψις τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τοὺς οὐρανοὺς τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸ ἔνδοξον τέρμα τῆς ἐπιγείου Αὐτοῦ παροικίας. Εἶναι τὸ μεγαλοπρεπὲς συμπλήρωμα καὶ ἐπιστέγασμα τοῦ ὅλου ἔργου Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς—τῆς ἐνανθρωπήσεως, τοῦ κηρύγματος, τῆς σταυρώσεως, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ. Ὅπως ἄνευ τῆς Ἀναστάσεως ἡ Σταύρωσις θὰ ἦτο ἀνωφελής, οὕτως ἄνευ τῆς Ἀναλήψεως ἡ Ἀνάστασις θὰ ἦτο ματαία. Διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἔδει ὁ Χριστὸς νὰ πάθῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ· ἀλλ᾽ ἐὰν δὲν ἀνίστατο ἐκ τῶν νεκρῶν, δὲν θὰ ἦτο πλέον Σωτὴρ ζῶν καὶ σώζων εἰς τὸ παντελές· ἐὰν δὲ δὲν ἀνήρχετο πάλιν, ὅπως καθήσῃ ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ εἴχομεν πανίσχυρον Μεσίτην καὶ Ἀρχιερέα, συμπαθοῦντα μὲ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν δὲν θὰ εἴχομεν Κύριον καὶ Βασιλέα, μέλλοντα νὰ ἔλθῃ πάλιν μετὰ δόξης, ἵνα βασιλεύσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Πόσον συγκινητικὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἡ εἰκὼν τῆς Ἀναλήψεως! Ὁ Κύριος ὁδηγεῖ τοὺς ἕνδεκα ἐκλεκτοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ ἔξω τῆς πόλεως ἕως τῆς Βηθανίας εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰς τελευταίας Αὐτοῦ ὁδηγίας καὶ ἐντολάς, ὑψώνει τὰς χεῖρας καὶ τοὺς εὐλογεῖ· καὶ ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτούς, ἀρχίζει νὰ ἀναφέρεται ἐπάνω πρὸς τὸν οὐρανόν. Οἱ μαθηταὶ ἀτενίζουσι μετὰ πόνου καὶ ἐκστάσεως πρὸς τὴν προσφιλῆ μορφὴν τοῦ Θείου Διδασκάλου καὶ Κυρίου των, ἥτις ἀπομακρύνεται καὶ βαθμηδὸν ἐξαφανίζεται εἰς τὸν αἰθέρα. Ἐνῷ δὲ οὕτως ἐκστατικοὶ ἵστανται ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν, δύο λευχείμονες ἄγγελοι ἐμφανίζονται πλησίον των, οἵτινες τοῖς δίδουσι τὴν ἔνδοξον ἐλπίδα ὅτι

ὁ Κύριός των μέλλει πάλιν νὰ ἔλθῃ ἐπὶ τῶν νεφελῶν, καθ᾽ ὅν τρόπον ἀνελήφθη. Ἡ Ἀνάληψις εἶναι γεγονὸς ἐπίσης ἱστορικόν, ὅπως ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Σταύρωσις—γεγονὸς ἐπιβεβαιούμενον ὑπὸ ἕνδεκα αὐτοπτῶν μαρτύρων. Καὶ τῆς μὲν Ἀναστάσεως οὐδεὶς ὑπῆρξεν αὐτόπτης, ἀλλ᾽ εἶδον οἱ μάρτυρες τὸν Χριστὸν ἀφοῦ ἀνέστη. Τὴν Ἀνάληψιν ὅμως ἔπρεπε νὰ ἴδωσιν οἱ μάρτυρες ἰδίοις ὄμμασιν, ἄλλως θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ βεβαιωθῇ αὕτη ἐκ τῶν ὑστέρων. Διὰ τοῦτο δὲν ἔλαβε χώραν διὰ νυκτός, ἀλλ᾽ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ καὶ καθ᾽ ἣν στιγμὴν ἡ προσοχὴ καὶ τὰ βλέμματα τῶν μαθητῶν ἦσαν προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ Διδασκάλου των. Ἐπειδὴ δὲ εἶδον Αὐτὸν ἀναληφθέντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των εἰς τὸν οὐρανόν, ἠδύναντο τοῦ λοιποῦ νὰ βεβαιῶσι μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ὁ Κύριός των εὑρίσκετο εἰς τοὺς οὐρανούς.

Διὰ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐδοξάσθη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἀποκατεστάθη ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρός, εἰς τὴν δόξαν, ἥν εἶχε παρὰ τῷ Πατρὶ πρὶν κτισθῇ ὁ κόσμος, ἐνεθρονίσθη δὲ εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς ὁ Μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Χριστός, α′) Διότι ἐτελείωσε τὸ ἔργον, ὅπερ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ ἐπιτελέσῃ (Ἰωάν. ιζ′. 4, ιθ′. 30). β′) Διὰ νὰ ἀποστείλῃ ἐκεῖθεν «χαρίσματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους», εἰς τὰ τέκνα Αὐτοῦ (Ἐφεσ. δ′. 8), πρωτίστως δὲ νὰ τοῖς πέμψῃ τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς ἄνθρωπος, δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ἦναι πανταχοῦ παρών, τὸ Πνεῦμα ὅμως ἐρχόμενον θὰ ἐνήργει τὸ ἔργον τῆς χάριτος ἁπανταχοῦ καὶ πάντοτε εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. γ′) Διὰ νὰ γίνῃ ὁ Μεσίτης καὶ Ἀρχιερεὺς ἡμῶν παρὰ τῷ Πατρί, «Διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν» (Ἑβρ. θ′. 15), ζῶν πάντοτε διὰ νὰ μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῶν προσερχομένων εἰς τὸν Θεὸν δι᾽ Αὐτοῦ (ζ′. 25). δ′) Ἵνα ἀναλάβῃ τὴν βασιλείαν ἐφ᾽ ὅλου τοῦ σύμπαντος, καὶ νὰ ὑποτάξῃ εἰς Ἑαυτὸν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον (Α′. Κορινθ. ιε′. 25, Φιλιππ. β′. 9-11, Ἐφεσ. α′ 20-22).

Καὶ εἰς ἡμᾶς, φίλοι ἀναγνῶσται, ἡ μνήμη τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἂς φέρῃ τὴν παρήγορον βεβαιότητα ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἶναι ἐν οὐρανοῖς ζῶν καὶ μεσιτεύων ὑπὲρ ἡμῶν, συμπαθῶν εἰς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ὡς δοκιμάσας πάσας τὰς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός, καὶ σώζων εἰς τὸ παντελὲς τοὺς πιστεύοντας εἰς Αὐτόν. Ἂς φέρῃ ἐπίσης εἰς ἡμᾶς τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ Χριστὸς βασιλεύει ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ἐπουρανίου καὶ ἐπιγείου, καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν πανίσχυρον ταύτην σκέπην καὶ προστασίαν διατελεῖ ἡ Ἐκκλησία Αὐτοῦ ἡ ἐπίγειος, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ᾽ ἣν θὰ ἐπιφανῇ πάλιν ἐπὶ τῶν νεφελῶν μετὰ δόξης, διὰ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ νὰ δοξάσῃ τοὺς πιστούς Του. Εἴθε δὲ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ νὰ ἀναστηθῶμεν ἐν δόξῃ κα μετὰ χαρᾶς νὰ προϋπαντήσωμεν τὸν Κριτὴν καὶ Βασιλέα ἡμῶν, ψάλλοντες τὸν ὕμνον τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀρνίου: «Τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ Ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων!» Ἀμήν.

Ὅταν «σκοτώνωμεν τὸν καιρόν», ζημιώνομεν τὴν αἰωνιότητα.

ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ

«Καὶ ἐγένετο αἴφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι. Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθησέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν· καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.»

(Πράξ. β'. 2–4).

Ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀποχαιρετῶν τοὺς μαθητὰς κατὰ τὴν ἀνάληψιν Αὐτοῦ, παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶσι τῆς Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ «ἐνδυθῶσι δύναμιν ἐξ ὕψους», ὑποσχεθεὶς νὰ πέμψῃ εἰς αὐτοὺς τὸν Παράκλητον. Καὶ ἰδού, δέκα ἡμέρας βραδύτερον ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ἐξεπληρώθη, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, τὴν καὶ πρώτην τῆς ἑβδομάδος, ἣν εἶχον ἤδη οἱ μαθηταὶ ἀρχίσει νὰ ἑορτάζωσιν ὡς ***Κυριακὴν*** ἡμέραν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ Πεντηκοστὴ ἦτο ἑορτὴ τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας, εἰς ἀνάμνησιν τῆς παραδόσεως τῶν πλακῶν τοῦ νόμου εἰς τὸν Μωϋσέα ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ· ἦτο λίαν κατάλληλον κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ ἐγκαινιασθῇ ἡ νέα ἐν Χριστῷ οἰκονομία, καθ' ἣν ἐδόθη ὁ νέος Νόμος εἰς πᾶσαν φυλὴν ἀνθρώπων. Καὶ ὅπως ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐδόθη συνοδευόμενος ὑπὸ πυρὸς καὶ σεισμῶν καὶ ἀνεμοστροβίλου, οὕτω καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔλαβε τὴν μορφὴν γλωσσῶν πυρὸς καὶ ἤχου πνοῆς βιαίως φερομένης. Ὁ Θεὸς εἶναι «πῦρ καταναλίσκον» (Ἑβρ. ιβ'. 29), ἀλλὰ καὶ πῦρ καθαρτήριον, καθαρίζων διὰ τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ τὰς ψυχὰς τῶν πιστευόντων (Ματθ. γ'. 11). Ὁ Θεὸς «περιπατεῖ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων» (Ψαλμ. ρδ'. 3) καὶ ἡ ὁδὸς Αὐτοῦ εἶναι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ (Ναοὺμ α'. 3). Ἀλλὰ καὶ τὸ Πνεῦμά του, ὡς ἄνεμος, ἀοράτως ἀλλ' αἰσθητῶς ἀναγεννᾷ τὸν ἁμαρτωλὸν (Ἰωάν. γ'. 8) καὶ ἀνιστᾷ καὶ ζωοποιεῖ τὰ ὀστέα τὰ ξηρά (Ἰεζεκιὴλ λγ'. 9).

Ἐφάνησαν δὲ ***γλῶσσαι διαμεριζόμεναι ὡσεὶ πυρός.*** Διὰ τὸ ἐπιβλητικώτερον, ἡ ἔκχυσις τοῦ ἀοράτου καὶ ἀΰλου Πνεύματος συνωδεύθη ὑπὸ τῆς ὁρατῆς ταύτης ἐμφανίσεως. ***Γλῶσσαι*** πύριναι διεμερίσθησαν καὶ ἐπεκάθησαν ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν παρόντων. Παρατηρήσατε ὅμως ὅτι ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς μεταχειρίζεται τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν — ***«ἐκάθησε»*** — δηλ. τὸ Πνεῦμα — ὑποδηλῶν διὰ τούτου ὅτι ἂν καὶ αἱ διαμεριζόμεναι πύριναι γλῶσσαι ἦσαν πολλαί — ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ παρόντες μαθηταὶ — ἐν τούτοις πᾶσαι ἀντεπροσώπευον ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα. «Εἶναι διακρίσεις χαρισμάτων, τὸ Πνεῦμα ὅμως τὸ αὐτό» (Α'. Κορ. ιβ'. 4).

Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρχισαν νὰ λαλῶσι ***γλώσσας ξένας.*** Ἆρά γε ἁπλῶς γλωσσομαθεῖς ἐγένοντο οἱ μαθηταὶ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Πνεύματος; Οὐχὶ βεβαίως, ἀλλ' ἐδόθη εἰς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν θαυματουργικῶς ἡ δύναμις τοῦ λαλεῖν μίαν ξένην γλῶσσαν, ὅπως δι' αὐτῆς κηρύξῃ τὴν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν, «τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ», εἰς ἔθνος τι ἀλλόγλωσσον. Καὶ τὸ δῶρον τοῦτο βλέπομεν ὅτι ἀμέσως ἔθεσαν οἱ μαθηταὶ εἰς ἐνέρ-

γειαν, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι ἐν τῇ μιᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ τρισχίλιαι ψυχαὶ ἐξ ὅλων τῶν Ἰουδαίων τῆς Διασπορᾶς ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν.

Σημειώσατε ὅτι οἱ μαθηταὶ πρὸ πεντήκοντα μόλις ἡμερῶν εἶχον ἐκ φόβου διασκορπισθῆ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, βλέποντες τὸν Κύριον καὶ Διδάσκαλον αὐτῶν θανατούμενον ὡς κακοῦργον. Σημειώσατε ὅτι ὁ λαός, ὅστις ἤδη συνέρρευσε πανταχόθεν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ἤχου ἐκείνου τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Πνεύματος, ἦτο βεβαίως ἐν πολλοῖς ὁ αὐτὸς ὄχλος, ὅστις πρὸ 50 ἡμερῶν ἐκραύγαζε κατὰ τοῦ Ἰησοῦ: «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν!» Καὶ ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἐγένετο ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Πνεύματος ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐχὶ εἰς ἄλλο μέρος, ἵνα οἱ σταυρώσαντες τὸν Κύριον τῆς δόξης γίνωσι πρῶτοι αὐτοὶ αὐτόπται μάρτυρες τῆς Νέας Οἰκονομίας, καὶ ἵνα κατόπιν οἱ τοιοῦτοι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς μακρυνὰς πατρίδας των, χρησιμεύσωσιν ὡς φορεῖς καὶ κήρυκες τοῦ μακαρίου Εὐαγγελίου. Ἴδετε λοιπὸν τὸ νέον θάρρος τῶν μαθητῶν, οἵτινες ἐμπλησθέντες Πνεύματος Ἁγίου ἐξῆλθον πρὸς τὸν ἐχθρικὸν τοῦτον ὄχλον, ἀφήσαντες πᾶσαν δειλίαν καὶ πάντα τρόμον, καὶ μετὰ παρρησίας ἐλάλουν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, ἕκαστος εἴς τινα ξένην γλῶσσαν πρὸς τοὺς συνηγμένους Ἰουδαίους καὶ προσηλύτους τῆς Διασπορᾶς. Θαυμάσατε δὲ πρωτίστως τὸν Πέτρον, τὸν πρὸ 50 ἡμερῶν ἀρνηθέντα τρὶς τὸν Διδάσκαλον ἐνώπιον μιᾶς παιδίσκης, ἤδη δὲ ἀφόβως προσφωνοῦντα τὰ πλήθη ἐκεῖνα καὶ μετὰ παρρησίας κατακρίνοντα αὐτά, διότι «διὰ χειρῶν ἀνόμων σταυρώσαντες» ἐθανάτωσαν τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ καλοῦντα αὐτοὺς δι᾿ ἀκαταμαχήτων ἐπιχειρημάτων νὰ μετανοήσωσι καὶ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν ἀναστάντα καὶ δεδοξασμένον Σωτῆρα.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι διὰ τοῦ κηρύγματος τῶν μαθητῶν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ προσετέθησαν εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν τρεῖς χιλιάδες ψυχῶν, καὶ οὗτοι ἔμειναν προσκαρτεροῦντες εἰς τὴν διδαχὴν καὶ προσευχὴν καὶ κοινωνίαν τῶν πιστῶν, «ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας.»

Τὸ Θεῖον Πνεῦμα, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχήν, καθιστᾷ τὸν δειλὸν ἀτρόμητον, τὸν ἀμαθῆ σοφόν, τὸν βραδύγλωσσον εὐφραδῆ ῥήτορα, τὸν ἀδιάφορον ζέοντα τὸν ἀκάθαρτον καθαρόν, τὸν δίγνωμον ἀποφασιστικόν, τὸν σκυθρωπὸν ἱλαρόν, τὸν δόλιον ἁπλοῦν, τὸν ἐγωϊστὴν ἀφιλοκερδῆ καὶ αὐταπάρνητον, τὸν ἄπιστον πιστόν. Ἐὰν δὲ τὴν σήμερον οἱ λεγόμενοι Χριστιανοὶ δὲν δεικνύωσιν εἰς τὴν ζωήν των τοὺς καρποὺς τοῦ Πνεύματος, οἵτινες εἶναι «ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πρᾳότης, ἐγκράτεια» (Γαλάτ. ε΄. 22), τοῦτο σημαίνει οὐχὶ ὅτι τὸ Πνεῦμα δὲν δύναται πλέον νὰ παραγάγῃ τοιούτους καρπούς, ἀλλ᾿ ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀνοίγουσι τὰς καρδίας των, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς αὐτὰς τὸ Πνεῦμα καὶ κατοικήσῃ ἐν αὐτοῖς.

Εἴθε πάντες οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ νὰ δεχθῶμεν μετὰ πίστεως καὶ μετὰ χαρᾶς τὸν Παράκλητον εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Εἴθε εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν νὰ πνεύσῃ ἀπ᾿ οὐρανοῦ ὁ ἄνεμος οὗτος, σαρώνων ἐκεῖθεν τὸν κονιορτὸν καὶ τὰ μιάσματα τῆς ἁμαρτίας. Εἴθε νὰ αἰσθανθῶμεν τὸ πῦρ τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καθαρίζον ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸ κοσμικὸν φρόνημα, καὶ φλέγον ἡμᾶς πρὸς μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας καὶ

πρὸς δρᾶσιν ὑπὲρ τῶν ὁμοίων ἡμῶν. Τότε θὰ μεταβληθῇ ἡ ὄψις τῶν οἰκογενειῶν ἡμῶν, τῶν κοινωνιῶν ἡμῶν, τῶν ἐκκλησιῶν ἡμῶν, τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν—ἡ ὄψις τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου.

Τότε θὰ ἐκλίπῃ ἡ ἀδικία, ἡ καταδυνάστευσις, ἡ ἁμαρτία, ἡ ἀπιστία, ἡ πλάνη, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Τότε θὰ γίνωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀδελφοί, τέκνα τοῦ αὐτοῦ Πατρός, κληρονόμοι τῆς ἐπουρανίου βασιλείας μετὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ!

Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, ἣν ὁλόκληρος ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία θεωρεῖ, μετὰ τὴν Ἐνανθρώπησιν, τὸ Πάθος καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, ὡς τὸ σημαντικώτατον γεγονὸς τῆς ἱστορίας τῆς ἐπιγείου Ἐκκλησίας, ἐκρίναμεν καλὸν νὰ ἐκθέσωμεν δογματικῶς τὰ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ἔχωσιν ἀκριβῆ γνῶσιν αὐτῶν, καθ᾽ ἣν ἐποχὴν ἐκ διαφόρων διευθύνσεων προσβάλλεται ἡ δοξασία τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ δὲν ἐνεβάθυνον πολὺ εἰς τὸ δόγμα τοῦτο σαφῶς μέχρι τῆς Α΄ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐπίστευον εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα, πρὸς ὃν ὀφείλουσιν οἱ ἄνθρωποι νὰ ζητήσωσι νὰ συνδιαλλαγῶσιν—εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, δι᾽ οὗ ἐπιτυγχάνεται ἡ συνδιαλλαγὴ αὕτη—καὶ εἰς ἓν Θεῖον Πνεῦμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγεννώμενοι οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ κοινωνῶσι μετὰ τοῦ Θεοῦ. Μεταξὺ τῶν θεολόγων ὅμως τῶν πρώτων τριῶν αἰώνων ὑπῆρξαν πολλαὶ συγκεχυμέναι ἰδέαι ὅσον ὅσον ἀφορᾷ τὴν φύσιν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τινὲς τῶν Πατέρων, ὡς ὁ Τερτυλλιανός, συνεταύτιζον τὸ Πνεῦμα μετὰ τοῦ Υἱοῦ (Κατὰ Πραξέα, 15). Ὁ δὲ Ἄρειος καὶ οἱ Ἀρειανοὶ ἐδίδασκον ὅτι ὁ Υἱὸς ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ Πνεῦμα ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ. Τέλος, ἡ ῥηθεῖσα ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοῦ ἔτους 325 καὶ ἡ Β΄. ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ 381, διετύπωσαν τὴν περὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος διδασκαλίαν τῶν Γραφῶν ἐν τῷ Συμβόλῳ διὰ τῶν λέξεων: «Πιστεύω εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν». Ἡ τοιαύτη διατύπωσις ἐγένετο ἀσπαστὴ ὑφ᾽ ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας· μόνον ὅσον ἀφορᾷ την ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία εἶτα ἐτροποποίησεν αὐτήν, παραδεχθεῖσα ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεται «ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ», ἣν τροποποίησιν ἀπέκρουσεν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ βραδύτερον τινὲς τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅσοι δὲ ἄλλοι ἔκτοτε ἠρνήθησαν τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς οἱ Σωκινιανοί, Ἀρειανοὶ καὶ Σαβελλιανοί, παραδέχονται τὸ Πνεῦμα οὐχὶ ὡς κτίσμα ἀλλ᾽ ὡς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς Θείας δυνάμεως. Τοῦτο

εἶναι ἐν συντομίᾳ τὸ ἱστορικὸν τοῦ περὶ Ἁγίου Πνεύματος δόγματος τῆς Χριστινιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς διαφόρων αἱρέσεων.

Ἂς ἐξετάσωμεν ἤδη διὰ βραχέων: Α΄) τὴν φύσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ Β΄) τὸ ἔργον Αὐτοῦ.

Ἡ φύσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὅπως ὁ Λόγος, ἤτοι ὁ Χριστός, εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τῆς εἰκόνος τοῦ Θεοῦ, τὸ Πνεῦμα εἶναι ἡ ***πνοή***, ἤτοι, ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. Λέγεται δὲ Ἅγιον, διότι εἶναι ἅγιον τὴν φύσιν καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἁγιωσύνης εἰς πᾶσαν κτίσιν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καλεῖται καὶ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας (Ἰωάν. ιε΄26), Πνεῦμα τῆς σοφίας (Ἐφεσ. α΄17), Πνεῦμα ἁγιωσύνης (Ρωμ. α΄ 4), Πνεῦμα τῆς δόξης (Α. Πέτρ. δ. 14), Πνεῦμα ζωῆς (Ρωμ. η΄ 2), Πνεῦμα χάριτος (Ἑβρ. ι΄ 29).

Τὸ Πνεῦμα εἶναι ***πρόσωπον*** καὶ εἶναι ***Θεός.***

1. Ἡ προσωπικότης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν περὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ἐκφράσεων τῶν Γραφῶν πρέπει νὰ ἤμεθα συνεπεῖς καὶ νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ αὐτὸ μέτρον δι᾿ ὅλας. Οὕτω λ. χ. ἐὰν τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐν τῇ δημιουργίᾳ ἐφέρετο ἐπὶ προσώπου τῶν ὑδάτων, ἠγωνίσθη μετὰ τῶν πρὸ τοῦ Κατακλυσμοῦ ἀνθρώπων, καὶ ἐνέπνευσε τοὺς Προφήτας, ἦναι ἁπλῶς ἡ ἀπρόσωπος ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, τότε καὶ τὸ Πνεῦμα, τὸ ἐκχυθὲν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ προαγγελθὲν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς μαθητάς, πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὁμοίως. Ἐὰν ὅμως εἰς ἄλλα μέρη τῆς Γραφῆς καὶ ἰδίως εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην τὸ Πνεῦμα καταφανῶς παρίσταται ὡς ἴδιον πρόσωπον, τότε ἕπεται ὅτι καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα χωρία πρέπει νὰ ἐννοηθῶσιν ὁμοίως. Καὶ αἱ Γραφαὶ σαφῶς διδάσκουσι τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Ἡ προσωπικότης προϋποθέτει ***νοῦν, θέλησιν καὶ ἰδίαν ἢ χωριστὴν ὑπόστασιν.*** Ἐὰν λοιπὸν δυνάμεθα ταῦτα νὰ εὕρωμεν ἀποδιδόμενα ἢ ὑποδηλούμενα εἰς τὸ Ἅγ. Πνεῦμα ἐν ταῖς Γραφαῖς, ἡ προσωπικότης Αὐτοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητος. Καὶ

α) Τὸ Πνεῦμα ἐκδηλοῦται ὡς πρόσωπον, ὡς ἐκ τῆς χρήσεως τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ ῥημάτων. Οὕτω λ. χ. ἐν Πραξ. ιγ΄ 2: «Εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, Χωρίσατέ ***μοι*** τόν τε Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, εἰς ὃ ***προσκέκλημαι*** αὐτούς». Ἰωάν. ιε΄ 26: «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται ***Ἐκεῖνος*** μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ». Ἰωάν. ις΄ 13, 14: «Οὐ γὰρ λαλήλει ἀφ᾿ ***Ἑαυτοῦ*** ἀλλ᾿ ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν· ***Ἐκεῖνος*** ἐμὲ δοξάσει», κτλ. Πραξ κα΄ 11: «Τάδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον». η΄ 39: «Πνεῦμα Κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον».

β) Κατ᾿ ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, βαπτιζόμεθα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Ματθ. κη΄. 19), τοῦθ᾿ ὅπερ εἶναι ἀκατανόητον, ἐὰν ὁ μὲν Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι χωριστὰ πρόσωπα, τὸ δὲ Πνεῦμα ἁπλῶς ἡ ἀπρόσωπος δύναμις ἢ ὁ νοῦς τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀποστολικὴ ἐπίσης εὐλογία: «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία

τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν» (Β΄. Κορινθ. ιγ΄. 13) ἐπίσης ἐμφανίζει ὡς ἴδιον πρόσωπον τὸ Πνεῦμα.

γ) Τὸ Πνεῦμα ἐπέχει θέσιν τοιαύτην ἀπέναντι ἡμῶν, ὥστε μόνον ὡς ἰδία προσωπικότης δύναται νὰ ἐννοηθῇ. «Τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε» (Α΄. Θεσσ. ε΄ 19). «Μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον» (Ἐφεσ. δ΄. 30). «Ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου» (Ματθ. ιβ΄. 32). Τὸ Πνεῦμα διδάσκει, ὑπομιμνήσκει, νουθετεῖ, ἁγιάζει, ἐλέγχει, παρηγορεῖ, μαρτυρεῖ (Ἰωάν. ιδ΄. 26, ιε΄. 26, ις΄. 8, 13, Πράξ. ε΄. 32, θ΄. 31). «Τὸ δὲ Πνεῦμα ρητῶς λέγει», (Α΄. Τιμόθ. δ΄. 1). «Τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος» (Εφεσ. ς΄. 17). «Δι᾽ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου» (Τίτ. γ΄. 5).

δ) Τὸ Πνεῦμα παριστάνεται ὡς γνωρίζον, ἔχον θέλησιν καὶ δρᾶσιν. Ἐρευνᾷ καὶ γνωρίζει τὰ πάντα. «Οὐδεὶς γινώσκει τὰ τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ» (Α΄. Κορ. β΄. 10, 12). «Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται» (Α΄. Κορινθ. ιβ΄. 11)

ε) Ἡ ὁρατὴ ἐμφάνισις τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ἐν εἴδει περιστερᾶς κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὡς καὶ ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, εἶναι ἀποδείξεις τῆς ἰδίας χωριστῆς προσωπικότητος τοῦ Ἁγ. Πνεύματος.

*2. **Ἡ θεότης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.*** Περὶ τούτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἐλαχίστη ὑπῆρξε φιλονεικία. Ἐν ταῖς Γραφαῖς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα παρίσταται ὡς ἔχον τὰς θείας ἰδιότητας καὶ θείας δυνάμεις, ὥστε ἡ θεότης Αὐτοῦ νὰ ἦναι πέρα πάσης ἀμφιβολίας.

α) Ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, πᾶν ὅ,τι λέγεται περὶ τοῦ Θεοῦ, λέγεται καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Διαρκῶς δὲ ἐναλλάσσουσιν αἱ φράσεις: «Εἶπεν ὁ Θεός», καὶ «Εἶπε τὸ Πνεῦμα».

β) Ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ οἱ λόγοι τοῦ Ἰεχωβᾶ παρίστανται ὡς λόγοι τοῦ Πνεύματος. Ὁ Ἡσαΐας (ς΄. 9) λέγει: «Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος»· Τοῦτο ὁ Παῦλος μεταφέρει ὡς ἑξῆς (Πραξ. κη΄. 25): «Καλῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου». Ἐπίσης τὸ τοῦ Ἱερεμίου λα΄. 31—34: «Ἰδού, ἔρχονται ἡμέραι, λέγει Κύριος», κτλ. εὑρίσκομεν εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ. ι΄. 15: «Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον», κλπ. Διὰ τοῦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θεωρεῖται ὡς τὸ «λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν». οἵτινες ἦσαν τὰ ὄργανα τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

γ) Ἐν τῇ Νέᾳ Οἰκονομίᾳ ὁμοίως παριστάνεται τὸ Πνεῦμα. «Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος» (Ἐφεσ. β΄. 22), «Ἢ δὲν ἐξεύρετε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς εἶναι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἐν ὑμῖν, ὅπερ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ καὶ δὲν εἶσθε κύριοι ἑαυτῶν;» (Α΄. Κορινθ. ς΄.19). Πρβλ. Ρωμ η΄. 9. 10, Πράξ. ε΄. 1—4.

δ) Ὁ Κύριος Ι. Χριστὸς καὶ οἱ ἀπόστολοι Αὐτοῦ ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ὡς ἔχοντος πάσας τὰς θείας τελειότητας. Ὅρα τὴν βλασφημίαν κατὰ τοῦ Πνεύματος (Ματθ. ιβ. 31), καὶ τὴν παγγνωσίαν τοῦ Πνεύματος (Α΄ Κορινθ·

β'. 10, 11). Καὶ ὁ Ψαλμῳδός: «Ποῦ νὰ ὑπάγω ἀπὸ τοῦ Πνεύματός Σου;» (Ψαλμ. ρλθ'. 7. Πρβλ. Ἱερεμ. κγ'. 24)

Νομιζομεν ὅτι τὰ ἄνω χωρία ἀποδεικνύουσι πέρα πάσης ἀντιλογίας τὴν ἰδίαν προσωπικότητα καὶ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὑπάρχουσι βεβαίως χωρία, ἅτινα δὲν ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἤτοι ἀποδίδουσιν εἰς ἀμφοτέρας τὰς αὐτὸς ἰδιότητας, ἐξ οὗ καί τινες ἐστηρίχθησαν εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Πνεύματος.

Ἀλλὰ τὰ χωρία ἐκεῖνα δὲν ἀντιστρατεύονται κατὰ τοῦ δόγματος τῆς ἰδίας προσωπικότητος, ἐνῷ οἱ ἀρνούμενοι ταύτην προσκρούουσιν εἰς ὅλας τὰς ἀνωτέρω ρητὰς μαρτυρίας ὑπὲρ αὐτῆς.

Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ σχέσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὡς χωριστοῦ προσώπου πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν;

α') Εἶναι ὁμοούσιον πρὸς Αὐτοὺς καὶ ἴσον κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν.

β') Εἶναι ὑποτεταγμένον εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, καθόσον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἀποστέλλεται διὰ τοῦ Υἱοῦ.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἀνθρωπίνως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, συμφώνως πρὸς τὰς Γραφάς, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τὸ **ἐκτελεστικὸν** μέλος τῆς τρισυποστάτου Θεότητος. Ὅ,τι πράττει ὁ Θεός, τὸ πράττει διὰ τοῦ Πνεύματος. Διὸ καὶ εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ὀνομάζεται «τὸ Πνεῦμα τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν». Τὸ Πνεῦμα ἐν τῇ δημιουργίᾳ τοῦ κόσμου ἐφέρετο ἐπὶ προσώπου τῶν ὑδάτων καὶ παρήγαγε τάξιν ἐκ τοῦ χάους καὶ ζωὴν ἐκ τῆς ἀψύχου ὕλης. Ὁ Ἰὼβ λέγει: «Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μὲ ἔπλασε καὶ ἡ πνοὴ τοῦ Παντοδυνάμου μὲ ἐζωοποίησε» (λγ'. 4). Καὶ ὁ Ψαλμῳδός: «Ἐξαποστέλλεις τὸ Πνεῦμά σου, κτίζονται, καὶ ἀνανεώνεις τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» (Ψαλμ. ρδ'. 30). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λοιπὸν εἶναι, ὡς λέγει ὁ Κυπριανός, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς ἁπάντων τῶν ζώντων κτισμάτων.

β') Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἡ πηγὴ πάσης διανοητικῆς καὶ πνευματικῆ ζωῆς. Ὁ Ἰὼβ λέγει (λβ'. 8): «Βεβαίως εἶναι πνεῦμα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· τὸ Πνεῦμα ὅμως τοῦ Παντοδυνάμου συνετίζει αὐτόν.» Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔδωκεν εἰς τὸν Μωϋσῆν σοφίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν ὑψηλὴν ἀποστολήν του· καὶ εἰς τοὺς ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους (Ἀριθμ. ια' 17). Τὸ Πνεῦμα ἦτο ἐν τῷ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ (Ἀριθ. κζ'. 18)· ἦτο ἐπὶ πλείστων κριτῶν, ἀρχηγῶν καὶ βασιλέων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Τὸ πνεῦμα καὶ ἐν τῇ Χριστιανικῇ Οἰκονομίᾳ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν χαρισμάτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοῦτο δὲ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἁγιαστικοῦ ἔργου τοῦ Πνεύματος· ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ δυνάμεων καὶ χαρισμάτων πνευματικῶν, διδομένων ὑπὸ τοῦ Πνεύματος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ.

γ') Τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας. Περὶ τούτου ἡ Γραφὴ διδάσκει:

1) Ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐπροίκησε τὸν Θεάνθρωπον Χριστὸν μὲ πάσας τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, αἵτινες ἦσαν ἀναγκαῖαι διὰ τὸ ἐπὶ γῆς ἀπολυτρωτικὸν ἔργον Αὐτοῦ (Ἠσα. μβ' 1, ια'. 1, 2, Ἰωάν. γ'. 34, α'. 32, Λουκ. δ'. 18).

2) Ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι τὸ ἀποκαλύπτον πᾶσαν θείαν ἀλήθειαν. Αἱ διδασκαλίαι τῆς Γραφῆς καλοῦνται «τὰ πράγματα τοῦ Πνεύματος». Οἱ Προφῆται ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ λέγονται ὅτι ἐλάλησαν διὰ τοῦ Πνεύματος. Ὁμοίως οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυττον οὐχὶ ἰδίους ἑαυτῶν λόγους, ἀλλ᾽ ἀποκαλύψεις ἐκ Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος (Α΄. Κορ. β΄. 10). Ἑπομένως ὁλόκληρος ἡ Γραφὴ ἔχει ὡς συγγραφέα αὐτῆς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

3) Τὸ Πνεῦμα οὐ μόνον ἀποκαλύπτει τὰς θείας ἀληθείας ἀλλὰ καὶ τὰς συνοδεύει μὲ τὴν δύναμιν Αὐτοῦ, ἐντυποῦν αὐτὰς εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Ἰδιαιτέρως δὲ φωτίζει τὸν νοῦν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ἐννοῶσι τὰ μυστήρια τὰ ἀποκαλυφθέντα αὐτοῖς. Διὰ τοῦτο οἱ πιστοὶ λέγονται ***πνευματικοί***, ὡς φωτιζόμενοι οὕτως ὑπὸ τοῦ Πνεύματος.

4) Τὸ Πνεῦμα ἐλέγχει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας, περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως. Ἀναγεννᾷ τὴν ψυχήν, ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς μετάνοιαν καὶ πίστιν καὶ ἐγκατοικεῖ εἰς τὴν οὕτως ἀναγεννηθεῖσαν ψυχήν, ἀποτελεῖ δὲ τὸν σύνδεσμον ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν μεταξὺ τοῦ πιστοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ τῶν πιστῶν μετ᾽ ἀλλήλων, ὥστε νὰ ἦναι πάντες ἓν σῶμα ἐν Χριστῷ.

5) Τὸ Πνεῦμα καλεῖ καὶ προικίζει τοὺς προεστῶτας καὶ διδασκάλους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μὲ τὰ χαρίσματα καὶ προσόντα, ἅτινα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν εὔορκον καὶ χρήσιμον διακονίαν αὐτῶν.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ὑπὸ **Φρειδερίκου Φάρραρ.**

(κατ᾽ ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄.

Βίος καὶ χαρακτὴρ τοῦ Ἰακώβου.

(συνέχεια)

Ὁσονδήποτε ὅμως φιλελεύθερος καὶ ἂν ἦτο ὁ Ἰάκωβος εἰς τὸ ζήημα τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου διὰ τοὺς ἐξ ἐθνῶν Χριστιανούς, τόσον αὐστηρὸς παρέμεινε καθ᾽ ὅλον τὸν βίον εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ὑποχρεωτικοῦ τοῦ Νόμου διὰ τοὺς ἐξ Ἑβραίων Χριστιανούς. Εἰς τοῦτο ἄλλως τε συνέβαλλε καὶ τὸ περιβάλλον του. Καθ᾽ ὅσον γνωρίζομεν, μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, οὐδέποτε ἀπεμακρύνθη τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ παρέμεινε ποιμαίνων τὴν ἐκεῖ Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Περὶ τοῦ ἔξω κόσμου ἐγνώριζε μόνον ὅσα τυχὸν ἤκουεν ἀπὸ τοὺς προσκυνητάς, τοὺς συρρέοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, οἵτινες καὶ αὐτοὶ ἤρχοντο εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν πλήρεις ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ ὅπως προσκυνήσωσιν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων των. Μεταξὺ αὐτῶν βεβαίως ἦσαν καὶ πάμπολλοι Χριστιανοὶ Ἑβραῖοι, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι ὁ Νόμος, ὅστις εἶχε δοθῆ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Ἰεχωβᾶ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, εἶχε παραγραφῆ. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοιούτου περι-

βάλλοντος ἱερᾶς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Μωσαϊκὴν νομοθεσίαν ὁ Ἰάκωβος ἐστερεοῦτο διαρκῶς εἰς τὴν αὐστηρὰν αὐτοῦ προσκόλλησιν εἰς τὰ πάτρια, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστιν αὐτοῦ. Μολονότι δὲ ἀπεδοκίμαζε πᾶσαν ἀπόπειραν τῶν Ἰουδαϊζόντων Χριστιανῶν πρὸς ἐπιβολὴν τῶν Μωσαϊκῶν διατάξεων εἰς τοὺς ἐξ ἐθνῶν Χριστιανούς, βεβαίως ἦτο σύμφωνος μετ᾽ αὐτῶν ὅταν ἐπρότειναν εἰς τὸν Παῦλον (κατὰ τὴν τελευταίαν του ἐπίσκεψιν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔτος 57 μ. Χρ.) νὰ βοηθήσῃ πτωχούς τινας ἀδελφοὺς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν μιᾶς εὐχῆς ἐν τῷ Ναῷ. Γνωρίζομεν δὲ ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἡ συμμόρφωσις τοῦ Παύλου πρὸς τὴν ὑπόδειξιν ταύτην πόσον ὀλέθρια ἔσχεν ἀποτελέσματα (Πράξ. κα΄. 18 καὶ ἑφ.).

Μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, οὐδεμίαν πλέον μνείαν τοῦ Ἰακώβου ἔχομεν εἰς τὴν Κ. Διαθήκην. Μόνον δὲ ἀπὸ τὸν Ἰώσηπον καὶ τὰς μεταγενεστέρας Χριστιανικὰς παραδόσεις γνωρίζομεν τὰ περὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐν ἔτει 63 μ. Χρ. Ὁ ἀρχιερεὺς Ἄννας καὶ οἱ περὶ αὐτῶν Σαδδουκαῖοι καὶ Ζηλωταὶ τὸν ἔρριψαν ἀπὸ τὸ ἀέτωμα τοῦ Ναοῦ καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐφονεύθη ἐκ τῆς πτώσεως, τὸν ἐλιθοβόλησαν μέχρις οὗ ἀπέθανεν. Ὁ Ἰώσηπος μάλιστα προσθέτει ὅτι ἡ θανάτωσις αὐτοῦ τοῦ «δικαίου» Ἰακώβου τόσον ἐξήγειρε τοὺς «ἐπιεικεστάτους» (ἤτοι, φιλοδικαίους) πολίτας καὶ τοὺς «περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς», οἵτινες ἐσέβοντο μεγάλως τὸν Ἰάκωβον, ὥστε κατήγγειλαν τὸν ἀρχιερέα πρὸς τὸν Ρωμαῖον διοικητήν, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀγρίππας καθήρεσε τὸν Ἄνναν.

Οὕτως ἐτελεύτησεν ὁ «ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου», τὸν ὁποῖον ἐθρήνησεν ὄχι μόνον τὸ Χριστιανικόν του ποίμνιον, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑγιεστέρα μερὶς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, ἥτις βραδύτερον ἀπέδιδε τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ Ναοῦ εἰς Θείαν τιμωρίαν διὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ «δικαίου» Ἰακώβου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου.

Περὶ τῆς κανονικότητος καὶ αὐθεντικότητος τῆς Ἐπιστολῆς ὑπῆρξαν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Ἐκκλησίας ἀντιρρήσεις τινες. Ὁ Εὐσέβιος τὴν κατατάσσει εἰς τὰ «ἀντιλεγόμενα» συγγράμματα. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς τὴν ἀγνοοῦσιν. Ὁ Ὠριγένης λέγει ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ***«κοινῶς ἀποδίδεται*** εἰς τὸν Ἰάκωβον». Ὁ Μοψουεστίας Θεόδωρος τὴν ἀπέρριπτεν ὡς **νόθον**. Ἀφ᾽ ἑτέρου, εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἦτο γνωστὴ εἰς τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, διότι ὑπάρχουσι διάφορα χωρία τῶν δύο συγγραφέων καταπληκτικῶς ὁμοιάζοντα πρὸς ἄλληλα (1). Ἐπίσης εἶναι βέβαιον ὅτι τὴν ἐθεώρουν θεόπνευστον Κλήμης ὁ Ρώμης, ὁ Ἑρμᾶς, ὁ Εἰρηναῖος καὶ ὁ Ἱππόλυτος. Ὁ Ἱερώνυμος ὑπερημύνθη τῆς γνησιότητός της. Μολονότι δὲ δὲν συγκαταλέγεται εἰς τὰ κανο-

(1) Τὰ παράλληλα ταῦτα χωρία εἶναι κυρίως τὰ ἑξῆς:

Α΄ Πέτρ.	α΄.	6,7	Ἰακώβου	α΄.	2—4
»	α΄.	24	»	α΄.	10
»	δ΄.	8	»	ε΄.	20
»	ε΄.	5,9	»	δ΄.	6,7,10.

νικὰ βιβλία τοῦ Μουρατορείου Κανόνος, συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν «Πεσχίτο» (τὴν Συριακὴν μετάφρασιν τῆς Κ. Διαθήκης, τοῦ 5ου αἰῶνος). Τῷ δὲ 397 μ. Χρ. ἡ ἐν Καρχηδόνι Σύνοδος τὴν κατέταξε μεταξὺ τῶν κανονικῶν βιβλίων τῆς Κ. Διαθήκης.

Εἰς τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἰάκωβος μᾶς ἀφῆκεν ὅ,τι εὐγενέστερον καὶ ὑψηλότερον εἶχε νὰ παρουσιάσῃ ὁ Ἰουδαϊκὸς Χριστιανισμός. Οἱ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοὶ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἐδυσκολεύοντο νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀπὸ τόσων αἰώνων ἀναμενομένου Μεσσίου ὡς μόνον ἀποτέλεσμα θὰ εἶχε νὰ τοὺς στερήσῃ τῶν προνομίων, ἅτινα αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶχεν ὁρίσει διὰ τὸν ἐκλεκτὸν λαόν Του, καὶ νὰ τοὺς θέσῃ εἰς ἴσην μοίραν μὲ τοὺς Ἐθνικούς, οἵτινες ἕως τότε ἐδίωκον καὶ κατέθλιβον τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ. Ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἐφοβοῦντο ὅτι μὲ τὴν κατάργησιν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, θὰ ἐπήρχετο πλήρης ἠθικὴ ἀναρχία καὶ ἐπικράτησις τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Ἰάκωβος, ὡς σαφῶς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, ἐζήτει νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀντίληψιν ὅτι εἶναι ἀδιάφορον τί πράττει ὁ ἄνθρωπος, ἐφ᾽ ὅσον αἱ δοξασίαι του εἶναι ὀρθαί. Καὶ ἐπειδὴ τὴν πλάνην ταύτην καταπολεμεῖ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς καὶ τονίζει τὸ κενὸν καὶ μάταιον μιᾶς πίστεως θεωρητικῆς καὶ ἀκάρπου εἰς ἔργα καλά, πολλοὶ ἐξέλαβον τὸν Ἰάκωβον ὡς διαφωνοῦντα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πρὸς τὸν Παῦλον. Καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς ὅλην τὴν ἐπιστολὴν οὔτε ἅπαξ ἀναφέρεται τὸ Εὐαγγέλιον οὔτε τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς μόνον δίς ἀναφέρεται. Ἀκόμη καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς πρακτικῆς ἠθικῆς παρουσιάζονται εἰς τὸν ἀναγνώστην χωρὶς τὰ εὐγενῆ ἐκεῖνα εἰδικῶς Χριστιανικὰ ἐλατήρια, ἅτινα προσδίδουν εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἠθικὴν τὴν λάμψιν καὶ ζωτικότητα αὐτῆς, καὶ ἅτινα τοσάκις ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου, τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου. «**Γίνεσθε ποιηταὶ τοῦ λόγου**», γράφει ὁ Ἰάκωβος, «**καὶ μὴ μόνον ἀκροαταί**» (α΄ 22). «**Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; Δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραότητι σοφίας**» (γ΄. 13). «**Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστιν;**» (δ΄ 4) «**Ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας**» (ε΄. 10). Δύναται κανεὶς νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ὕψους πνευματικοῦ μεταξὺ τῶν ἐκφράσεων τούτων καὶ τῶν ὅσα ἔγραφον οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι: «**Χριστῷ συνεσταύρωμαι**» (Γαλάτ. β΄ 20), «**Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς**» (Β΄ Κορ. ε΄ 14), «**Συνετάφημεν τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα... ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν**» (Ρωμ. στ΄ 4), «**Κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς Ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε**» (Α΄. Πέτρ. α΄. 15), «**Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους**» (Α΄. Ἰωάν. γ΄ 11) Ἡ ἔλλειψις μάλιστα αὕτη παρὰ τῷ Ἰακώβῳ τῆς θετικῆς Χριστιανικῆς ἰδεολογίας ἔκαμε διαφόρους θεολόγους καὶ σοφοὺς τῶν νεωτέρων αἰώνων (ὡς τὸν καρδινάλιον Καγετᾶνον, τὸν Λούθηρον, τὸν Ἔρασμον, τὸν Γρότιον καὶ ἄλλους) νὰ ἀμφιβάλλωσι περὶ τῆς γνησιότητος καὶ θεοπνευστίας τῆς Ἐπιστολῆς.

Αἱ ἀντιλήψεις ὅμως αὗται εἶναι ἐσφαλμέναι, διότι εἶναι μονόπλευροι. Πρέ-

πει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὸ δεδηλωμένον πρακτικὸν πνεῦμα τῆς Ἐπιστολῆς καὶ τὴν ὅλην νοοτροπίαν τοῦ συγγραφέως αὐτῆς, ὡς καὶ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ὁποίους αὕτη ἀπηυθύνετο. Ἐγράφη ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἐξ Ἑβραίων Χριστιανοὺς νὰ ὑπομένωσι τὰς δοκιμασίας καὶ τοὺς πειρασμοὺς καὶ νὰ τοὺς προτρέψῃ εἰς ἁγίαν ζωήν. Ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη δὲν κηρύττει τὸν Νόμον τοῦ Μωϋσέως, ὅστις «γεννᾷ εἰς δουλείαν» (Γαλάτ. δ΄. 24), ἀλλὰ τὸν Νόμον τῆς Ἐλευθερίας, ὅπως τὸν ἐκήρυξεν αὐτὸς ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους διδασκαλίαν.

Ἐὰν εἴχομεν βεβαιότητα περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐγράφη ἡ Ἐπιστολή, καὶ περὶ τῶν προσώπων, ἅτινα εἶχε κατὰ νοῦν ὁ συγγραφεύς, θὰ διηυκρινίζοντο περισσότερον τὰ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικὰ τῆς Ἐπιστολῆς. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν δύο τούτων σημείων εὑρισκόμεθα δυστυχῶς εἰς μεγάλην ἀβεβαιότητα καὶ μόνον εἰκασίας δυνάμεθα νὰ ἐκφέρωμεν.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐγράφη ἡ Ἐπιστολή, συμφωνῶ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες τὴν θεωροῦσιν ὡς ἓν ἐκ τῶν μεταγενεστέρων βιβλίων τῆς Κ. Διαθήκης. Ἀφ' ἑνὸς μὲν πρέπει νὰ ἐγράφη πρὸ τοῦ ἔτους 63 μ. Χρ. διότι κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὁ Ἰάκωβος, ὡς εἴδομεν, εὗρε μαρτυρικὸν θάνατον. Ἀφ' ἑτέρου ἡ εὐρεῖα διασπορὰ τῶν Ἰουδαίων, πρὸς οὓς ἀπευθύνεται, ἡ προσωποληψία, ἥτις εἶχεν ἀναπτυχθῆ εἰς τὰς συνάξεις τῶν πιστῶν, ἡ ἀδημονία διὰ τὴν βραδύτητα τῆς δευτέρας ἐπιφανείας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄλλαι τινὲς ἐσωτερικαὶ ἐνδείξεις, μᾶς πείθουν ὅτι πολλὰ ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτις ἐσημείωσε τὴν γενέθλιον τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐκ τρίτου, ἐξ ὅσων γράφει ὁ Ἰάκωβος περὶ πίστεως καὶ ἔργων εἶναι πιθανὸν ὅτι εἶχεν ἀναγνώσει τὴν πρὸς Γαλάτας καὶ τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, αἵτινες συνεγράφησαν ἡ μὲν πρώτη κατὰ τὸ ἔτος 57, ἡ δὲ δευτέρα κατὰ τὸ ἔτος 58 μ. Χρ. Διὸ συμφωνῶ μὲ τοὺς χρονολογοῦντας τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ὡς συγγραφεῖσαν περὶ τὸ ἔτος 61 μ. Χ.

Πρὸς ποίους ἀπηυθύνετο ἡ Ἐπιστολή; Καὶ ποίους εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Ἰάκωβος εἰς ὅσα καταγγέλλει καὶ στιγματίζει; Ἡ Ἐπιστολὴ ἐπιγράφεται ρητῶς «**ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ Διασπορᾷ**», γνωρίζομεν δὲ ὅτι ἡ Διασπορὰ περιελάμβανε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἐγκατεστημένους εἰς τὴν μακρυνὴν Παρθίαν, τὴν Μηδίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὸν Πόντον, τὴν Μ. Ἀσίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην, τὴν Ἀραβίαν, τὴν Κρήτην καὶ τὴν Ρώμην (Πράξ. α΄. 9—11). Ἀλλὰ βεβαίως ὁ Ἰάκωβος δὲν ἐγνώριζε λεπτομερῶς τὰ καθέκαστα τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως ἑκάστης ὁμάδος τῆς ἀπεράντου ταύτης Διασπορᾶς, ἥτις κατάστασις θὰ ἦτο διάφορος εἰς ἑκάστην ἐκ τῶν ἀναφερομένων χωρῶν. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι τὰ ἄτοπα, ἅτινα καυτηριάζει, συνέβαινον ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ὅτι ὁ Ἰάκωβος τὰ καυτηριάζει, ἵνα καὶ οἱ τῆς Διασπορᾶς μὴ ἐμπέσωσιν εἰς παρόμοια ἁμαρτήματα. Ἡ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαϊκὴ κοινωνία καὶ ἐκκλησία ἐδιοικεῖτο τότε ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ σπείρας ἀριστοκρατῶν Σαδδουκαίων, οἵτινες τὰ πλούτη των ἐπηύξανον διὰ κακοήθων ἐκβιασμῶν καὶ πιέσεων τοῦ λαοῦ.

Τὰ Ταλμουδικὰ βιβλία καὶ αἱ σελίδες τοῦ Ἰωσήπου μᾶς παρέχουσι πλῆθος πληροφοριῶν περὶ τῶν Σαδδουκαίων τούτων ἱερέων καὶ ἱεραρχῶν—περὶ τῆς χλιδῆς, τῆς λαιμαργίας, τῆς σιμωνείας, τῆς φιλοχρηματίας, τῆς ἀθεΐας των. Μανθά-

νομεν λ. χ. ὅτι ὁ ἱερεὺς Ἰσσάχαρ ἐφόρει μεταξωτὰ χειρόκτια (γάντια) διὰ νὰ μὴ λερώνῃ τὰς χεῖράς του ὅταν ἐτέλει τὰς θυσίας· μανθάνομεν περὶ τῶν μοσχαρίων, τὰ ὁποῖα κατεβρόχθιζε, καὶ τῶν ἀσκῶν οἴνου, οὓς ἔπινεν, ὁ ἀρχιερεὺς Ἰωάννης· πῶς ἡ Μάρθα, θυγάτηρ τοῦ Βοηθοῦ, ἠγόρασε τὴν ἱερωσύνην διὰ τὸν σύζυγόν της Ἰωσίαν ἀντὶ δύο κοιλῶν χρυσῶν δηναρίων καὶ διέτασσε νὰ στρώννωνται τάπητες ἀπὸ τὴν οἰκίαν της μέχρι τοῦ Ναοῦ, ὁσάκις ἐπήγαινεν ἐκεῖ διὰ νὰ τὸν ἴδῃ θυσιάζοντα· πῶς ἡ οἰκογένεια τοῦ ἀρχιερέως Ἄννα ὑπερετίμησε τὰς περιστεράς, διὰ νὰ ληστεύῃ τὸν πτωχὸν λαόν, ὅστις μόνον περιστερὰς ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ διὰ θυσίας, καὶ πῶς ὁ λαὸς ἠλευθερώθη ἀπὸ τὴν χαμερπῆ ταύτην ἐκμετάλλευσιν ὑπὸ τοῦ Γαμαλιήλ, ἐγγονοῦ τοῦ Χιλλέλ· πῶς ὁ ἱερεὺς Ἐλιέζερ ἱερούργει εἰς τὸν Ναὸν φορῶν ἄμφια, ἅτινα τῷ εἶχον στοιχίσει 20,000 μνᾶς καὶ ἅτινα ἦσαν τόσον διαφνῆ, ὥστε οἱ λοιποὶ ἱερεῖς τὸν ἠνάγκασαν νὰ παύσῃ νὰ τὰ φορῇ, κτλ. κτλ.

Ἡ σπεῖρα αὕτη τῶν Σαδδουκαίων ἐμισεῖτο ἀγρίως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ κατώρθωνε νὰ κρατῇ εἰς χεῖράς της τὸ ἱερατεῖον καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην, διὰ στενῆς συμμαχίας μὲ τοὺς Ρωμαίους καὶ μὲ τοὺς ἑκάστοτε βασιλεῖς τοῦ οἴκου τοῦ Ἡρώδου, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ὑψώσῃ φωνὴν ἐναντίον τῶν καταχρήσεών των. Καὶ ὡς εἴδομεν εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, ὁ σθεναρὸς καυτηριασμὸς τῶν θεοκαπήλων τούτων ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου τῷ ἐστοίχισε τὴν ζωήν του.

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Μὲ τὰς «δώδεκα φυλὰς» τῆς Διασπορᾶς, πρὸς τὰς ὁποίας ἀπηυθύνετο ἡ Ἐπιστολή, ἐννοοῦνται μόνον οἱ Χριστιανοὶ Ἰουδαῖοι ἢ καὶ ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι; Βεβαίως ὁ Ἰάκωβος πρωτίστως ἀπέβλεπε πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς του, τοὺς δεχθέντας ἤδη τὸν Χριστόν, διότι ὄχι μόνον ἐν ἀρχῇ ὀνομάζει ἑαυτὸν «δοῦλον Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ», ἀλλὰ καὶ παρακατιὼν λέγει: «Μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (β΄. 1)· καὶ πάλιν: «Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου» (ε΄ 7)· καὶ ἀλλαχοῦ: «Οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς;» (β΄ 7) Ἀλλ' ὁ Ἰάκωβος, τόσον ἀφωσιωμένος εἰς τὰ πάτρια καὶ γνωρίζων ὅτι ἡ Ἐπιστολή του θὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ὑπὸ Ἰουδαίων μὴ Χριστιανῶν μὲ σεβασμόν. ἐπεκτείνει βαθμηδὸν τὰ ὅσα γράφει, ὥστε νὰ ἀπευθύνωνται καὶ πρὸς τούτους, Καὶ διὰ τοῦτο ἀποφεύγει πᾶσαν δογματικὴν διδασκαλίαν καὶ περιορίζεται εἰς τὰ ζητήματα τῆς πρακτικῆς ἠθικῆς, ἅτινα εἶναι ἐξ ἴσου ὑποχρεωτικὰ εἰς Ἰουδαίους καὶ Χριστιανούς.

Ἓν ἄλλο χαρακτηρισνικὸν τῆς Ἐπιστολῆς, τὸ ὁποῖον κάμνει ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην, εἶναι ἡ ἐκλεκτὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι συντεταγμένη. Τὰ Ἑλληνικὰ τοῦ Ἰακώβου εἶναι πολὺ καλλίτερα τῶν τοῦ Ἰωάννου ἐν τῇ Ἀποκαλύψει. Καὶ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἑρμηνευταί τινες ἐξέφρασαν ἀμφιβολίας περὶ τῆς γνησιότητος τῆς Ἐπιστολῆς, διότι, ἔλεγον, πῶς ἦτο δυνατὸν ὁ Ἰάκωβος νὰ γράψῃ τόσον καλὰ τὴν Ἑλληνικήν; Ἀλλ' ἡ ἀντίρρησις αὕτη δὲν εἶναι πολὺ σοβαρά· ὁλόκληρος ἡ Ἀνατολὴ ὡμίλει τότε τὴν Ἑλληνικήν, παραλλήλως πρὸς τὰς τοπικὰς γλώσσας, καὶ ὁ Ἰάκωβος ἀναμφιβόλως ὡμίλει ἐκ γενετῆς τὴν Ἑλληνικήν. Ἄλλως τε τί μᾶς ἐμποδίζει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι, ὅπως ὁ Πέτρος οὕτω καὶ ὁ Ἰάκωβος ἐχρησιμοποίησε μεταφραστὴν ἢ ὑπέβαλε τὸ χειρόγραφον τῆς Ἐπιστολῆς του εἰς Ἕλληνά τινα λόγιον πρὸς διόρθωσιν τοῦ λεκτικοῦ; (ἀκολουθεῖ)

ΕΡΡΙΚΟΥ ΔΡΩΜΜΟΝΔ

ΤΟ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΑΓΑΘΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Παύλου Α'. Πρὸς Κορινθίους κεφ. ιγ'.)

(συνέχεια)

Ἀλλὰ πῶς διδασκόμεθα τὴν Ἀγάπην;

Διὰ νὰ κάμω τὸ πρᾶγμα σαφέστερον ἀπηρίθμησα μερικὰ ἀπὸ τὰ συστατικὰ τῆς Ἀγάπης· ἀλλ' αὐτὰ εἶναι ἁπλῶς στοιχεῖα. Ὅπως καὶ τὸ φῶς. Ἡ ἀγάπη εἶναι κἄτι περισσότερον ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν συστατικῶν. Τῆς ἀγάπης δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν ἕνα ὁρισμὸν συγκεκριμένον. Εἶναι κἄτι αἰθέριον, καταυγάζον, ἐκθαμβωτικόν, εὐαίσθητον, ἀνταποκρινόμενον πρὸς πᾶσαν ἐπίδρασιν, ὡς εἷς ζῶν ὀργανισμός. Διὰ τῆς συνθετικῆς μεθόδου οἱ ἐπιστήμονες παράγουν τὸ λευκὸν χρῶμα, δὲν δύνανται ὅμως καὶ νὰ παρασκευάσουν **φῶς.** Ὁμοίως, διὰ τῆς συνθέσεως ὅλων τῶν ἀρετῶν δυνατὸν νὰ προκύψῃ ἓν ὑπόδειγμα ἀρετῆς, ὄχι ὅμως καὶ ἀγάπη. Πῶς λοιπὸν θὰ δυνηθῶμέν νὰ μεταγγίσωμεν εἰς τὰς ψυχὰς καὶ εἰς τὴν ζωήν μας τὴν ὑπέροχον ἐκείνην ζῶσαν ὑπόστασιν: Ἐνισχύομεν ἐντόνως τὴν θέλησίν μας, πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ὑπερτάτου ἐκείνου ἀγαθοῦ τῆς ἀγάπης. Καταβάλλομεν προσπαθείας πρὸς μίμησιν ἐκείνων, οἵτινες τὴν κατέχουν. Καθορίζομεν τοὺς κανόνας, κατὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπόκτησις αὐτῆς. Ἀγρυπνοῦμεν. Προσευχόμεθα. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων δύναται νὰ ἐμφυτεύσῃ τὴν ἀγάπην εἰς τὴν φύσιν ἡμῶν. Διότι ἡ ἀγάπη εἶναι ***ἀποτέλεσμα,*** μόνον δὲ ἐφ' ὅσον ἐκπληρώσωμεν τὸν ἀπαραίτητον ὅρον τῆς προκλήσεως τῆς ἀγάπης, θὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ ποθουμένου τούτου ἀποτελέσματος. Θὰ σᾶς εἴπω τὸ ***αἴτιον,*** ἐκ τοῦ ὁποίου προκύπτει ἡ ἀγάπη.

Ἐν τῇ πρώτῃ Ἐπιστολῇ τοῦ Ἰωάννου (κεφάλαιον δ'. 19) θὰ εὕρητε τὰς λέξεις: «Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν Αὐτόν, διότι Αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς». Καὶ ἐν ἐδαφίῳ 21, ἀναγινώσκομεν «Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' Αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.» Προσέξατε τὴν λέξιν ***διότι.*** Αὐτὴ δηλοῖ τὸ αἴτιον τῆς ἀγάπης καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀποκτήσεως αὐτῆς. ***Διότι*** ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, δι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ἀγαπῶμεν. Ἀγαπῶμεν Αὐτὸν καὶ ἀγαπῶμεν τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ θεωρῶν ἐπισταμένως τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ θὰ μάθῃ καὶ αὐτὸς νὰ ἀγαπᾷ. Ἀντικρύσατε τὸ κάτοπτρον, ὅπου κατοπτρίζεται ἡ ἀγάπη Ἐκείνου, καὶ θέλετε ἀντικατοπτρίζει καὶ σεῖς τὴν εἰκόνα τοῦ χαρακτῆρός Του. Θέλετε βαθμηδὸν μεταβληθῆ,—αὐξάνοντες εἰς τρυφερότητα—εἰς τὴν εἰκόνα Ἐκείνου. Ἄλλος τρόπος δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἀγάπη δὲν ἔρχεται μὲ τὸ πρόσταγμα, ἀλλὰ διὰ τῆς προσηλώσεως τοῦ βλέμματος ἐπὶ τοῦ ἐρασμίου προσώπου βαθμηδὸν ἀναπτύσσεται εἰς ὁμοιότητα πρὸς αὐτό, διὰ τῆς ἀγάπης ἥτις γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ.

Οὕτω λοιπόν, θεωρήσατε τὸν τέλειον ἐκεῖνον Χαρακτῆρα, τὴν ζωὴν τῆς τελειότητος, τὴν Ὑπερτάτην Θυσίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὑπὲρ ἡμῶν, θυσίαν διαρκῆ καθ' ὅλην Του τὴν ἐπίγειον ζωὴν καὶ κορυφωθεῖσαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Θεωρήσατε ταῦτα καὶ θὰ σᾶς ἦναι ἀδύνατον νὰ μὴ Τὸν ἀγαπήσητε. Ἐπειδὴ δὲ θὰ τὸν ἀγαπᾶτε, θὰ ἀρχίσητε νὰ ὁμοιάζητε βαθμηδὸν πρὸς Αὐτόν.

Ἡ ἀγάπη γεννᾷ τὴν ἀγάπην, ὅπως ὁ μαγνήτης μεταβάλλει εἰς μαγνήτην τὸν σίδηρον ὅστις ἔλθῃ καὶ μείνῃ πλησίον αὐτοῦ. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ μείνῃ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ μαγνήτου, θὰ ἦναι καὶ αὐτὸς ὁ σίδηρος πραγματικῶς μαγνήτης, μαγνητίζων καὶ ἄλλα σιδηρᾶ ἀντικείμενα. Μένετε λοιπὸν σταθερῶς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις μᾶς ἠγάπησε, δώσας τὴν ζωήν Του ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μας, καὶ θὰ γίνητε μαγνῆται σταθεροί, μία δύναμις διαρκῶς ἑλκυστική, ἥτις θὰ ἑλκύῃ πάντα ἄνθρωπον πρὸς ὑμᾶς καὶ θὰ σᾶς πλησιάζῃ πρὸς πάντας. Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ μοιραῖον καὶ ἀναπόφεκτον ἀποτέλεσμα τῆς ἀγάπης—ἡ ἐν ἡμῖν ἐμφύτευσις τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, συνεπείᾳ τῆς πρὸς ἡμᾶς Θείας ἀγάπης.

Ἀποβάλατε τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι ἀποτέλεσμα τυχαίων περιστάσεων καὶ παραγόντων. Ἡ θρησκεία ἔρχεται εἰς ἡμᾶς κατὰ φυσικὸν νόμον—ὅστις εἶναι καὶ νόμος ὑπερφυσικὸς—διότι πᾶς νόμος εἶναι ἐκ Θεοῦ. Ἔρχεται ἐν πρώτοις διὰ τῆς γνώσεως ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ γνῶσις αὕτη μεταβάλλει τὴν σκληρὰν καὶ ἀνυπότακτον, τὴν ἀποκρουστικὴν καρδίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, δημιουργοῦσα νέαν κτίσιν, νέον ἄνθρωπον, ὅστις εἶναι ὑποτεταγμένος εἰς τὸ Θεῖον θέλημα, ὑπομονητικός, πρᾶος καὶ ἀνιδιοτελής. Οὕτω πως καὶ μόνον γίνεταί τις κάτοχος τῆς θρησκείας, ἥτις τοῦ λοιποῦ κατευθύνει τὸν βίον του. Καὶ τότε ἀγαπῶμεν πάντας, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς μας, ***διότι*** Αὐτὸς πρῶτος ἀγάπησεν ἡμᾶς.

Ἡ ὑπεράσπισις.

Θέλω νὰ προσθέσω ὀλίγα τινά, ὡς πρὸς τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Παῦλος προβάλλει τὴν ἀγάπην ἐξ ὅλων τῶν Χριστιανικῶν ἀρετῶν, ὡς τὸ ὕψιστον ἐν τῷ κόσμῳ ἀγαθόν. Ὁ λόγος αὐτὸς ἔχει μεγάλην σημασίαν, ἥτις συνοψίζεται εἰς μίαν λέξιν—«***διαρκεῖ***».

«***Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει***», λέγει ὁ Ἀπόστολος. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ***διαρκεῖ.*** Μετὰ τοῦτο δὲ εὐθὺς ἀρχίζει μίαν νέαν καὶ θαυμασίαν ἀπαρίθμησιν τῶν μεγάλων σημαινόντων πραγμάτων τῶν ἡμερῶν του, ἀναλύων ταῦτα ἓν πρὸς ἕν. Ἐξετάζει ἐν πρώτοις ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται σταθερὰ καὶ διαρκῆ, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ὅλα παροδικά, ἐφήμερα, φθαρτά:

—«***Εἴτε προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται—ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν.*** (Α.´ Κορ. ιγ´. 8 - 9).

Αἱ προφητεῖαι. Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡ ὑψίστη φιλοδοξία μιᾶς μητρὸς ἦτο νὰ ἴδῃ τὸν υἱόν της προφήτην. Διότι ὁ προφήτης ἐθεωρεῖτο τότε ἀνώτερος καὶ τοῦ βασιλέως. Ἐπὶ ἑκατοντάδας ὅλας ἐτῶν πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεὸς δὲν εἶχε λαλήσει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διὰ στόματος προφήτου. Καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνέμενον, προσδοκῶντες τὴν ἐμφάνισιν ἄλλου τινὸς ἀπεσταλμένου τοῦ Θεοῦ. Ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ Χριστός, προσηλόνοντο ἐπὶ τῶν λόγων τῶν χειλέων του ὡς ἐπὶ φωνῆς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Παῦλος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι αἱ προφητεῖαι θὰ καταργηθῶσι. Καὶ πράγματι, μία πρὸς μίαν αἱ προφητεῖαι τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔχουν καταργηθῆ—ἔχουν ἐκπληρωθῆ—καὶ ἑπομένως δὲν ἔχουν πλέον ἄλλον προο-

ρισμὸν εἰμὴ νὰ χρησιμεύσουν εἰς τοὺς εὐλαβεῖς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς πίστεώς των.

Αἱ γλῶσσαι. Κατόπιν τῶν προφητειῶν, ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ τῶν «γλωσσῶν». Ἄλλο χάρισμα λίαν ἐπιζήτητον καὶ ἐπιθυμητὸν τότε. Ὁ Παῦλος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι αὗται θὰ παύσωσιν. Αἱ γλῶσσαι, καὶ ὑπὸ οἱανδήποτε ἔννοιαν καὶ ἂν ἐκλάβωμεν τὴν λέξιν ταύτην, εἶναι γεγονὸς ὅτι ἔπαυσαν καὶ σήμερον ἐξακολουθοῦν νὰ ἐκλείπουν. Ἔπαυσε τὸ χάρισμα τὸ ἀποστολικὸν τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ λαλεῖν ἀγνώστους γλώσσας, πρὸς ἐποικοδομὴν ἐν τῇ δημοσίᾳ λατρείᾳ. Ἀκόμη δὲ καὶ ἂν ἐκλάβωμεν τὰς γλώσσας ἐν τῇ κυριολεξίᾳ τῶν λέξεων, ἡ ἀνασκόπησις τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, βεβαιοῖ ὅτι πλεῖσται ἐκ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἐξέλιπον τελείως, ἄλλαι δέ, ποῦ καὶ που ἐπιζήσασαι, ἔχουν σχεδὸν γίνει ὅλως ἄχρηστοι.

Γνῶσις. Καὶ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ὁ Παῦλος διακηρύττει, ὅτι θὰ καταργηθῶσι. Ποῦ ἡ σοφία τῶν ἀρχαίων λαῶν τοῦ κόσμου; Ἐξηφανίσθη. Κάθε μαθητὴς σήμερον ἔχει περισσοτέρας γνώσεις παρ᾽ ὅ,τι εἶχεν ὁ Ἰσαὰκ Νεύτων. Αἱ περὶ τοῦ σύμπαντος γνώσεις ἐκείνου κατηργήθησαν πρὸ πολλοῦ. Τὴν χθεσινὴν ἐφημερίδα τὴν καταδικάζομεν εἰς τὸ πῦρ. Κατηργήθη ἡ γνῶσις αὐτῆς. Τὰς δὲ παλαιὰς ἐκδόσεις τῶν ἐγκυκλοπαιδειῶν τὰς ἀγοράζετε ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν διότι κατηργήθησαν αἱ γνώσεις αὐτῶν. Ὁ ἀτμὸς κατήργησε τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ζώων ὡς κινητηρίου δυνάμεως. Καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς καταργεῖ τὸν ἀτμόν. Μάλιστα δὲ ὁ ἠλεκτρισμὸς ἔχει καταστήσει ἀχρήστους ἑκατοντάδας νεωτέρων ἐφευρέσεων. Ὁ σὲρ Γουλιέλμος Θώμσον, εἷς ἐκ τῶν κορυφαίων ἐπιστημόνων, προεῖπε πρὸ ἐτῶν τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἀτμοῦ. Εἰς κάθε ἐργοστάσιον βλέπει τις εἰς τὰ ὑπόστεγα τῶν ἀχρήστων, διάφορα ἐξαρτήματα μηχανῶν, ἄχρηστα πλέον, καθότι κατηργήθησαν τὰ μηχανήματα εἰς τὰ ὁποῖα ἀνῆκον. Καὶ ὅμως ταῦτα ἀνῆκον εἰς μηχανήματα, τὰ ὁποῖα πρὸ εἴκοσι ἐτῶν ἀπετέλουν τὸ καύχημα τῆς πόλεως, τὸ χάρμα τῶν βιομηχανικῶν ἐκθέσεων. Σήμερον ὅμως τὸ μέγα ἐκεῖνο ἐφεύρημα ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἄλλων. Κατηργήθη. Τὸ ἔργον του ἐτελείωσε. Καὶ ὅλη ἡ σημερινὴ γνῶσις, τόσον εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὅσον εἰς τὴν φιλοσοφίαν, θὰ παλαιώσῃ καὶ θὰ ἀντικατασταθῇ.

Λέγεται περὶ τοῦ ἐφευρέτου τῆς διὰ χλωροφορμίου ἀναισθησίας, Σκώτου χειρούργου Σίμψον, ἐξεχούσης προσωπικότητος εἰς τὴν σύγκλητον τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου, ὅτι ὅταν ὁ ἀνεψιὸς καὶ διαδοχός του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἐρωτηθεὶς ποῖα ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ θείου του δὲν ἦσαν πλέον χρήσιμα διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, ἀπήντησε: «Πάρετε κάθε βιβλίον ποῦ ἐξεδόθη πρὸ πλέον τῶν δέκα ἐτῶν καὶ καταιβάσατέ το εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ ὑπογείου». Ἐν τούτοις ὁ Σίμψων ἐθεωρεῖτο αὐθεντεία μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ ἤρχοντο ἄνθρωποι ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν νὰ τὸν συμβουλευθοῦν. Καὶ ὅμως σήμερον σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ διδασκαλία τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἔχει καταργηθῇ ὑπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης. Καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ ἀληθεύει ὡς πρὸς ὅλους τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς Ἐπιστήμης. Διότι ὡς μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ Παῦλος—«τώρα γνωρίζομεν ἐν μέρει, τότε δὲ θὰ γνωρίζωμεν τελείως, καθὼς καὶ εἴμεθα γνωστοί. Τώρα βλέπομεν ὡς διὰ κατόπτρου, αἰνιγματωδῶς, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον».

(ἀκολουθεῖ)

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ἐκ τῆς β'. Ὁμιλίας εἰς τὴν Ἁγίαν Πεντηκοστήν.

(Κατὰ παράφρασιν).

«Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νὰ εἴπω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην τίνος ἕνεκεν ὁ Κύριος δὲν ἐχάρισεν εὐθὺς μετὰ τὴν Ἑαυτοῦ ἀνάληψιν τὸ Πνεῦμα, τὸ αἴτιον τῶν τοσούτων ἀγαθῶν, ἀλλ' ἀφῆκε πρῶτον νὰ βραδύνῃ τοῦτο ὀλίγας ἡμέρας καὶ νὰ μείνωσι μόνοι οἱ μαθηταί, καὶ τότε τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν κατέπεμψεν· Ἔγεινε δὲ τοῦτο οὐχὶ ἁπλῶς οὐδὲ τυχαίως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν θαυμάζει οὐδ' ἐκτιμᾷ κατ' ἀξίαν τὰ κεκτημένα ἀγαθά, ἂν μὴ παρεισέλθωσι καὶ τὰ ἐναντία... Ὁ ὑγιαίνων καὶ εὐεκτῶν κατὰ τὸ σῶμα δὲν αἰσθάνεται οὐδὲ δύναται ἀκριβῶς νὰ γνωρίζῃ πόσα ἀγαθὰ ἡ ὑγίεια ἐχάριζεν εἰς αὐτόν, ἐὰν μή, τῆς ἀσθενείας παρεισελθούσης, λάβῃ πεῖραν καὶ τῆς νόσου. Καὶ πάλιν, ὁ τὴν ἡμέραν βλέπων, οὐχὶ ὁμοίως θαυμάζει τὸ φῶς, ἐὰν μὴ καὶ τὸ τῆς νυκτὸς σκότος ἐπέλθῃ. Διότι ἡ τῶν ἐναντίων πεῖρα γίνεται πάντοτε σαφὴς διδάσκαλος ἐκείνων, τῶν ὁποίων πρότερον εἴχομεν τὴν ἀπόλαυσιν. Διὰ τοῦτο καὶ τότε, ἐπειδὴ μυρίων ἀγαθῶν εἶχον ἀπολαύσει οἱ μαθηταὶ κατὰ τὴν παρουσίαν Του, καὶ ἐκ τῆς μετ' Αὐτοῦ συναναστροφῆς ἦσαν ἐν πολλῇ εὐημερίᾳ διὰ τοῦτο συνεχώρησεν ὅπως πρὸς ὀλίγον χωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς τοῦ συμμαχοῦντος δυνάμεως, ἵνα, ὅταν εὑρεθῶσιν ἐν ἀπομονώσει, μάθωσι πόσον μέγα χάρισμα ἦτο δι' αὐτοὺς ἡ παρουσία Του, καὶ εἰς συναίσθησιν ἐλθόντες τῶν παρελθόντων ἀγαθῶν, μετὰ μεγαλειτέρας προθυμίας ὑποδεχθῶσι τὴν δωρεὰν τοῦ Παρακλήτου. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶχον ἀκούσει τὴν παραγγελίαν τοῦ Δεσπότου αὐτῶν: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη», ἠπόρουν ὅμως καὶ ἠγνόουν, ποῦ ἔπρεπεν ἕκαστος αὐτῶν νὰ τραπῇ καὶ πρὸς ποῖον κλῖμα τῆς οἰκουμένης νὰ κηρύξῃ τὸν λόγον, ἔρχεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν εἴδει γλωσσῶν, καταμερίζον τὰ κλίματα τῆς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην διδασκαλίας, καὶ διὰ τῆς δοθείσης εἰς ἕκαστον γλώσσης, ὡς διὰ δελτίου τινος, ὑπέδειξεν εἰς ἕνα ἕκαστον τὰ ὅρια τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ ἀρχῆς καὶ διδασκαλίας. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐπεφάνη τὸ Πνεῦμα ἐν μορφῇ γλωσσῶν· Καὶ οὐχὶ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἵνα μᾶς ὑπομνήσῃ καὶ μίαν παλαιὰν ὑπόθεσιν. Διότι ἐπειδὴ τὸ πάλαι οἱ ἄνθρωποι, εἰς ἀπόνοιαν ἐξοκείλαντες, ἐσκέφθησαν νὰ κατασκευάσωσι πύργον φθάνοντα μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὁ Θεὸς διὰ τῆς τῶν γλωσσῶν διαιρέσεως διεσκόρπισεν αὐτῶν τὴν κακὴν συμφωνίαν, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐν μορφῇ γλωσσῶν πυρίνων ἐκάθησεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἵνα διὰ τούτων τὴν διαιρεθεῖσαν οἰκουμένην συνενώσῃ πάλιν. Καὶ ἐγένετο πρᾶγμα καινὸν καὶ παράδοξον· διότι ὅπως τὸ πάλαι τότε γλῶσσαι τὴν οἰκουμένην κατέτεμον καὶ τὴν κακὴν συμφωνίαν εἰς διαίρεσιν ἤγαγον, οὕτω καὶ νῦν γλῶσσαι τὴν οἰκουμένην συνέδεσαν καὶ τὰ διεστῶτα εἰς ὁμόνοιαν συνήγαγον.

Καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Πνεύματος ἐν μορφῇ γλωσσῶν τοῦτον τὸν λόγον εἶχεν· ὡσεὶ δὲ πυρίνων γλωσσῶν, διὰ τὴν ἐν ἡμῖν ὑλομανήσασαν ἄκανθαν τῆς ἁμαρτίας. Διότι ὅπως ἡ γῆ, ὅταν τυγχάνῃ παχεῖα καὶ εὔφορος, δὲν καλλιεργηθῇ

ὅμως, πολλὴν ἐπιδεικνύει τῶν ἀκανθῶν τὴν ὁρμήν, οὕτω καὶ ἡ φύσις ἡ ἡμετέρα, καλὴ οὖσα διὰ τὸν δημιουργήσαντα αὐτὴν καὶ πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς καρπὸν πρόσφορος οὖσα, ἐπειδὴ δὲν ἐκαλλιεργήθη ὑπὸ τοῦ ἀρότρου τῆς εὐσεβείας, μηδὲ ἔλαβε τὸν σπόρον τῆς θεογνωσίας, ὥσπερ ἀκάνθας τινας καὶ ἄλλα ἄχρηστα φυτὰ τὴν ἀσέβειαν ἀπεγέννησε. Καὶ καθὼς τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν πονηρῶν βοτανῶν πολλάκις δὲν φαίνεται, οὕτω καὶ τὸ εὐγενὲς καὶ τὸ καθαρὸν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς δὲν διεκρίνετο, ἕως ὅτου παραγενόμενος ὁ Γεωργὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τὸ πῦρ ἐξακοντίσας τοῦ Πνεύματος ἐκαθάρισεν αὐτήν, καὶ παρεσκεύασεν αὐτὴν εὔθετον εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὸν οὐράνιον σπόρον.

Τοσαῦτα καὶ πλείονα τούτων ἀγαθὰ ἐδόθησαν ἡμῖν διὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν. Διὸ παρακαλῶ πρὸς ἀξίαν τῶν δεδωρημένων εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν καὶ ἡμεῖς νὰ ἑορτάσωμεν αὐτήν, οὐχὶ τὴν πύλην στεφανοῦντες, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς καλλωπίζοντες· οὐχὶ τὴν ἀγορὰν μὲ παραπετάσματα στολίζοντες, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν διὰ τοῦ στολισμοῦ τῆς ἀρετῆς φαιδρύνοντες, ἵνα οὕτω δυνηθῶμεν καὶ τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν νὰ ὑποδεχθῶμεν καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Πνεύματος καρποὺς νὰ παραγάγωμεν. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος; Ἂς ἀκούσωμεν τοῦ Παύλου λέγοντος: «***Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη***». Παρατηρήσατε τῆς λέξεως τὴν ἀκρίβειαν, τῆς διδασκαλίας τὴν ἀκολουθίαν. Προέταξε τὴν ***ἀγάπην*** καὶ ἔπειτα ἀνέφερε τὰ ἄλλα. Ἔθηκε πρῶτον τὸ θεμέλιον, καὶ ἔπειτα τὴν οἰκοδομήν. Διότι ἡ χαρὰ δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἡμᾶς, ἐὰν μὴ πρότερον θεωρήσωμεν τὴν τῶν ἄλλων εὐτυχίαν ὡς ἰδίαν ἡμῶν καὶ τὰ τοῦ πλησίον ἀγαθὰ ὡς οἰκεῖα ἡμῶν· ταῦτα δὲ οὐδαμόθεν δύνανται νὰ πραγματοποιηθῶσιν, ἂν μὴ τῆς ἀγάπης ἡ βασιλεία ἐπικρατήσῃ. Διὸ παρακαλῶ ἐπ᾿ αὐτὴν νὰ καταφύγωμεν ἅπαντες καὶ αὐτὴν νὰ ἐγκολπωθῶμεν, καὶ μετ᾿ αὐτῆς τὴν ἑορτὴν ταύτην νὰ ὑποδεχθῶμεν.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἔχωμεν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ μεγαλειτέραν παρρησίαν, ἵνα περισσοτέραν εὐφροσύνην καρπωθῶμεν ἀπὸ τῆς ἑορτῆς, πάντα μὲν τὰ ῥυπαρὰ τῆς ψυχῆς ἐνδύματα ἂς ἀποτινάξωμεν, μάλιστα δὲ τοῦ φθόνου τὸ κάλυμμα ἂς ἀπεκδυθῶμεν. Διότι καὶ ἂν μυρία πράγματα νομίσωμεν ὅτι θὰ κατορθώσωμεν, πάντα θὰ ἀπολέσωμεν, ἐνόσῳ ἡ πικρὰ καὶ ὠμὴ αὕτη λύμη μᾶς ἐνοχλεῖ· ἣν εἴθε πάντες ἡμεῖς νὰ διαφύγωμεν, καὶ μάλιστα ὅσοι σήμερον διὰ τοῦ βαπτίσματος τὸ παλαιὸν τῆς ἁμαρτίας ἔνδυμα ἀπέθεσαν καὶ πρὸς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας νὰ ἀντιλάμπωσι δύνανται. Ὑμεῖς μὲν λοιπόν, παρακαλῶ, οἱ σήμερον εἰς τὴν υἱοθεσίαν ἐγγραφέντες, οἱ τὸν λαμπρὸν τοῦτον στολισμὸν ἐνδυθέντες, διὰ πάσης προφυλάξεως διατηρήσατε τὴν εὐδαιμονίαν, εἰς ἣν εὑρίσκεσθε πανταχόθεν ἀποκλείοντες εἰς τὸν Διάβολον τὴν εἴσοδον, ἵνα ἀπολαύσαντες δαψιλεστέρας τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, δυνηθῆτε νὰ καρποφορήσετε ἓν τριάκοντα καὶ ἓν ἑξήκοντα καὶ ἓν ἑκατόν, καὶ νὰ ἀξιωθῆτε νὰ προϋπαντήσετε μετὰ παρρησίας τὸν Βασιλέα τῶν οὐρανῶν, ὅταν μέλλῃ νὰ ἐπιφανῇ καὶ νὰ διανείμῃ τὰ ἄφραστα Αὐτοῦ ἀγαθὰ εἰς τοὺς μετ᾿ ἀρετῆς τὸν παρόντα βίον διανύσαντας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, εἰς Ὃν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ εἰς αἰῶνας αἰώνων! Ἀμήν».

ΑΙ ΚΑΤΑΚΟΜΒΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἡ **θέσις τῆς γυναικὸς** ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ καὶ Ρωμαϊκῇ κοινωνίᾳ ἦτο πολὺ ταπεινή. Κυρίως δὲν ἐλογίζετο ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ὡς ζῷον. Ἦτο **κτῆμα,** ἀγοραζόμενον καὶ πωλούμενον· ἦτο οὐχὶ σύντροφος, ἀλλ᾽ **ἀνδράποδον, δούλη,** δυναμένη νὰ ἐκδιωχθῇ ἢ νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ κυρίου της (δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν ὀνομάσωμεν **σύζυγόν** της). Ἠδύνατο νὰ ἀνταλλαχθῇ, νὰ δοθῇ εἰς γάμον, νὰ διαζευχθῇ, νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὰ τέκνα της, ἀπολύτως κατὰ τὴν θέλησιν καὶ ἰδιοτροπίαν τοῦ ἀνδρός. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι γυνή τις ἠδύνατο νομίμως νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ συζύγου της, διότι ἔπιε τὸν οἶνόν του ἢ μετεχειρίσθη τὰς κλεῖδάς του!

Ἡ **πολυγαμία,** ἂν καὶ ἀπηγορεύετο ὑπό τινων πολιτειῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἐν τούτοις γενικῶς ἐπεκράτει, εἶχε δὲ ὡς φυσικὸν ἀποτέλεσμα τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν χαλάρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, ὅστις εἶναι ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ὑπάρξεως.

Ἡ **ἐξαχρείωσις** τῶν ἀτόμων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ ἦτο τόσῳ γενικὴ ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ κράτει, ὥστε οὐδ᾽ αἱ ὑψηλόταται κορυφαὶ τῆς κοινωνίας ἔμενον ἀμέτοχοι αὐτῆς. Ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μέχρι τοῦ τελευταίου δούλου, ἡ ἠθικὴ ἐξάρθρωσις καὶ ὁ ἐκφυλισμὸς ἐβασίλευεν εἰς ὅλας τὰς τάξεις ἀμφοτέρων τῶν φύλων· τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τῆς γενικῆς ταύτης παραλυσίας οὐδεμία τάξις τῆς κοινωνίας ἐξηγέρθη ἢ διεμαρτυρήθη, οὐδεμία φωνὴ διαμαρτυρίας καὶ ἀγανακτήσεως ἠκούσθη καθ᾽ ὅλην τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐνῷ τοὐναντίον ἐκαίοντο καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὰ θηρία οἱ Χριστιανοί, διότι ἐζήτουν νὰ κηρύξωσιν εἰς τὸν κόσμον καθαρωτέραν ζωὴν καὶ ὑψηλοτέραν θρησκείαν.

Ἂν ρίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ τῶν οἰκογενειῶν των, θὰ ἴδωμεν ὅτι, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἦσαν πάντες ἔνοχοι τῶν βδελυρωτάτων ἐγκλημάτων, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ὠχριῶσι τὰ χείριστα κατορθώματα τῶν σημερινῶν κακούργων.

Ὁ **Ἰούλιος Καῖσαρ,** μέγας στρατηγὸς καὶ συγγραφεύς, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἤγαγεν εἰς τὴν σφαγὴν ἄνω τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἀνδρῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐκστρατείας του, ἦτο διαφθορεὺς τῶν πλείστων γυναικῶν τῆς Ρωμ. αὐτοκρατορίας καὶ δολοφόνος ἀναριθμήτων ὑφισταμένων του, οἵτινες εἶχον τὸ ἀτύχημα νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν ὀργήν του.

Ὁ **Αὔγουστος** ἦτο ἀσελγέστατος καὶ ἀκόλαστος, ἡ δὲ θυγάτηρ του Ἰουλία τῷ ὡμοίασε τόσον πολύ, ὥστε αὐτὸς οὗτος ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἐξορίσῃ ἐκ Ρώμης, ὅπου εἶχε γίνει τὸ γενικὸν σκάνδαλον ἡ ἀκόλαστος διαγωγή της.

Ὁ **Τιβέριος** ἦτο τέρας θηριωδίας, ἀκολασίας καὶ μέθης. Οὐ μόνον τοὺς πλουσίους πολίτας τῆς Ρώμης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς του ἐθυσίασε χάριν τῆς πλεονεξίας καὶ θηριωδίας του· δὲν ὑπῆρχε δὲ σχεδὸν ἐν Ρώμῃ οἰκογένεια, ἥτις νὰ μὴ θρηνῇ ἐξ αἰτίας του τὴν ἀπώλειαν ἀδελφοῦ, πατρὸς ἢ

συζύγου. Ἡ ἀκράτειά του ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ Σενέκας ἔγραφεν ὅτι «διετέλει διαρκῶς μεθυσμένος μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του».

Καὶ ὅμως ὁ Τιβέριος, ὁ Αὔγουστος καὶ ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ μετὰ τὸν θάνατόν των ***ἀνεκηρύχθησαν θεοὶ*** καὶ ***ἐλατρεύοντο*** ὡς τοιοῦτοι!

Ὁ ***Καλιγούλας*** ἔζησε βίον ἀπιστεύτου ἀσεβείας, θηριωδίας καὶ ἀφροσύνης. Ἐνεκαινίασε τὴν βασιλείαν του διὰ τῆς σφαγῆς πολλῶν ἐκ τῶν ἰδίων του συγγενῶν, ὡς καὶ γερουσιαστῶν καὶ ἐπιφανῶν πολιτῶν. Ἐνυμφεύθη πανηγυρικῶς τὴν ἀδελφήν του Δρουσίλλην καὶ ἐπὶ τῷ θανάτῳ της διέταξε τὴν θεοποίησιν αὐτῆς. Διὰ τὸν ἵππον του ἔκτισε μαρμάρινον παλάτιον καὶ τὸν ἔτρεφε μὲ ἐπιχρυσωμένην κριθὴν ἐν χρυσῇ φάτνῃ. Τὸν ἵππον τοῦτον ἐνέδυσε μὲ τὰ ἱερατικὰ ἄμφια τοῦ ἱερέως τοῦ Διὸς καὶ τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸν ναόν, ἐκεῖ δὲ διέταξε νὰ τελεσθοῦν θυσίαι εἰς ἑαυτόν, τὴν σύζυγόν του καὶ τὸν ἵππον του. Ἦτο τόσον αἱμοβόρος, ὥστε λέγεταί ποτε εἰπών: «Εἴθε νὰ εἶχεν ὅλος ὁ Ρωμαϊκὸς λαὸς ἕνα λαιμὸν καὶ μίαν κεφαλήν, διὰ νὰ τὸν ἀποκεφαλίσω διὰ μιᾶς σπαθιᾶς».

Ὁ ***Κλαύδιος***, διάδοχος τοῦ Καλιγούλα, ἦτο χαρακτὴρ ἀσθενὴς καὶ ἄσημος, χωρὶς τὸ ἀπαιτούμενον σθένος εἴτε πρὸς μεγάλην ἀρετὴν εἴτε πρὸς μεγάλην κακίαν. Ἀλλ' ἡ σύζυγός του, ἡ περιβόητος Μεσσαλίνα, ἀπέμεινεν ὡς προσωποποίησις τῆς ἐσχάτης γυναικείας ἐξαχρειώσεως ἣν ἐγνώρισεν ἡ ἀνθρωπίνη ἱστορία. Ὅταν δὲ τέλος ὁ Κλαύδιος τὴν ἐθανάτωσε καὶ ἐνυμφεύθη ἀντ' αὐτῆς τὴν ἀνεψιάν του, αὕτη ἐβάδισε στερρῶς ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς Μεσσαλίνας καὶ τελευταῖον ἐδηλητηρίασε τὸν σύζυγόν της.

Τὸν Κλαύδιον διεδέχθη ὁ ***Νέρων***, ὅστις φαίνεται ὅτι ἀνήγαγε τὴν θηριωδίαν καὶ ἀκολασίαν εἰς βαθμὸν πρωτοφανῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Πάντες γνωρίζουσι πῶς ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν πρωτεύουσάν του μόνον διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὸ θέαμα ἀπὸ τοῦ δώματος τοῦ παλατίου του, παίζων τὴν λύραν του! Καὶ πῶς ὕστερον ἐπέρριψε τὴν ἐνοχὴν εἰς τοὺς Χριστιανούς, οὓς ἤλειψε μὲ πίσσαν καὶ ἔκαυσεν εἰς τοὺς δημοσίους κήπους ὡς λαμπάδας ἢ φανούς!

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. Βραδύτερον ἐβασίλευσαν καί τινες ἐνάρετοι καὶ δίκαιοι αὐτοκράτορες ὡς ὁ Τίτος, ὁ Νέρβας, ὁ Τραϊανός, ὁ Μάρκος Αὐρήλιος. Ἀλλ' ἀπέναντι τῶν ὀλίγων τούτων ἐξαιρέσεων ἔχομεν ἀνθρωπόμορφα τέρατα, ὡς τὸν Δομιτιανόν, ὅστις ἠρέσκετο εἰς τὴν αἱμομιξίαν, τὸν Κόμμοδον, ὅστις ἠτίμασε πάσας του τὰς ἀδελφὰς καὶ ἔκοψε χάριν ἀστεϊσμοῦ τὰς ρίνας ὅλων τῶν αὐλικῶν του· τὸν Καρακάλλαν, ὅστις ἔσφαξε τὴν σύζυγον καὶ τὸν ἀδελφόν του εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός του, τὸν Ἡλιογάβαλον, ὅστις διώρισε Γερουσίαν ἐκ δημοσίων πορνῶν καὶ ἀνηγόρευσε τὸν ἵππον του εἰς τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα· καὶ ἄλλους, οὓς ὁ χῶρος ἡμῶν δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἀπαριθμήσωμεν.

Ἀπὸ τὴν ἠθικὴν τῶν ἀρχόντων τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὁποία ἦτο ἡ τοῦ Ρωμαϊκοῦ λαοῦ. Διότι εἶναι ἀσφαλὲς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ λαὸς οὗτος πρέπει νὰ ἦτο τελείως ἐξαχρειωμένος καὶ ἐκπεφυλισμένος, ὥστε νὰ ἀνέχηται ἄνευ διαμαρτυρίας ἢ ἐπαναστάσεως τοιαύτην ἐξαχρείωσιν καὶ θηριωδίαν ἐκ μέρους τῶν ἀρχόντων του ἐπὶ τριακόσια καὶ ἐπέκεινα ἔτη.

'Αλλὰ τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν τοῦ Ρωμοϊκοῦ λαοῦ δύναταί τις ἔτι ἀσφαλέστερον νὰ ἐξακριβώσῃ ἀπὸ τὰς ***διασκεδάσεις*** του, αἵτινες συνίσταντο κυρίως ἐκ δημοσίων ἀγώνων εἰς τὰ ἀμφιθέατρα, οἵτινες ἀγῶνες συνωδεύοντο ὑπὸ φρικώδους αἱματοχυσίας καὶ ἀπανθρωπίας. Βραχεῖα ἔκθεσις τῶν ἀγώνων τούτων ἀρκεῖ ὅπως δώσει εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ἰδέαν περὶ τῆς ἠθικῆς ἐξαρθρώσεως μιᾶς κοινωνίας, ἥτις ἠδύνατο ὄχι μόνον ν' ἀνέχηται τὰς θηριωδίας ταύτας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐντρυφᾷ εἰς αὐτάς, εἰς βαθμὸν τοιοῦτον ὥστε νὰ λέγηται περὶ τῶν Ρωμαίων πολιτῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων ὅτι δύο τινα ἐζήτουν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν—«ἄρτον καὶ θεάματα!».

'Απὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας ἀναφαίνεται ἡ συνήθεια τοῦ σφάζειν ζῷα, δούλους ἢ αἰχμαλώτους ἐπὶ τῶν τάφων ἀποθανόντων βασιλέων καὶ ἡγεμόνων. Ἡ συνήθεια αὕτη ὑπῆρχε μεταξὺ λαῶν ἐντελῶς ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένων, σώζεται δὲ καὶ τὴν σήμερον παρὰ διαφόροις ἀγρίαις φυλαῖς τῆς 'Αφρικῆς καὶ τῶν 'Αμερικανῶν ἐρυθροδέρμων. Ἔχομεν λ. χ. τὸν 'Αχιλλέα σφάζοντα δώδεκα εὐγενεῖς Τρῷας καὶ πολλοὺς κῦνας καὶ ἵππους ἐπὶ τῆς νεκρωσίμου πυρᾶς τοῦ Πατρόκλου (Ἰλιάδ. Ψ, 171—176). 'Επίσης ὁ Διόδωρος ἀναφέρει τὴν πυρὰν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως τῆς 'Ασσυρίας, ἐφ' ἧς ἐκάησαν ὅλαι αἱ γυναῖκες αὐτοῦ.

'Αλλ' αἱ ἀνθρωποθυσίαι αὗται ἐγένοντο τακτικὰ λαϊκὰ θεάματα κυρίως παρὰ τοῖς Ρωμαίοις, ἀπὸ τῶν χρόνων ἔτι τῆς δημοκρατίας, καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων. Καὶ ἀπηγορεύθησαν μὲν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀλλ' ἀνεσυστήθησαν πάλιν ἐπὶ τῶν διαδόχων του, ἕωσοῦ ὁ Ὁνώριος καιήργησεν αὐτὰ ὁριστικῶς.

Τὰ θεάματα ἢ οἱ ἀγῶνες οὗτοι τῶν Ρωμαίων ἦσαν τριῶν εἰδῶν: 'Αγῶνες μεταξὺ ἀγρίων θηρίων, ἀγῶνες μεταξὺ θηρίων καὶ ἀνθρώπων καὶ ἀγῶνες μεταξὺ ἀνθρώπων· ἐτελοῦντο δὲ εἰς τὰ ἀμφιθέατρα (Circus), ἰδίως εἰς τὸ ***Κολοσσαῖον,*** τὸ μέγιστον ἀμφιθέατρον τῆς Ρώμης, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ 100,000 θεατῶν.

Καὶ πρῶτον, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀγῶνας μεταξὺ θηρίων, ἐκπλήσσεταί τις ἀναγινώσκων τὰς περιγραφὰς αὐτῶν καὶ τὸν τεράστιον ἀριθμὸν τῶν θηρίων, τῶν κατασπαρασσομένων ἐν αὐτοῖς. Κατὰ τὸ ἔτος 251 π. Χ. ἐσφάγησαν εἰς τὸ μέγα ἀμφιθέατρον τῆς Ρώμης 142 ἐλέφαντες. Κατὰ τὸ 168 π. Χ. εἰς ἓν τοιοῦτον θέαμα 63 πάνθηρες καὶ 40 ἄρκτοι καὶ ἐλέφαντες ἔλαβον μέρος. Ἔκτοτε ἔγειναν τόσον συχναὶ αἱ μάχαι αὗται μεταξὺ ἐλεφάντων καὶ λεόντων, ἐλεφάντων καὶ ἄρκτων, λεόντων καὶ ταύρων κτλ., ὥστε εἶναι περιττὸν νὰ τὰς ἀπαριθμήσωμεν κἄν. Προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν θηρίων καὶ τὰ εἴδη αὐτῶν ηὔξησαν μεγάλως. Ἑκατὸν λέοντες ἐσφάγησάν ποτε εἰς τὸ ἀμφιθέατρον ἐπὶ Σύλλα· ἐπὶ Πομπηΐου κατὰ τὸ ἔτος 55 π. Χ. 600 λέοντες, 20 ἐλέφαντες καὶ μέγας ἀριθμὸς ἄλλων διαφόρων θηρίων διεσκέδασαν ἐπὶ τριήμερον τοὺς Ρωμαίους θεατάς, εὑρόντα ἅπαντα τὸν θάνατον εἰς τὸ ἀμφιθέατρον. Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἐν ἔτει 45 π. Χρ. διωργάνωσε θέαμα, διαρκέσαν 5 ἡμέρας, καθ' ὃ καμηλοπαρδάλεις τὸ πρῶτον εἰσήχθησαν εἰς τὴν κονίστραν, καὶ Θεσσαλοὶ αἰχμάλωτοι ἐμάχοντο πρὸς ἐξαγριωμένους ταύρους. Ἄλλοι αὐτοκράτορες εἰσήγαγον ἱπποποτάμους, ρινοκέρους,

κροκοδείλους, κροταλίας καὶ ἄλλα σπάνια θηρία εἰς τὰς θηριομαχίας ταύτας. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Φλαβίου Κολοσσαίου ἐπὶ Τίτου, 5 000 ἄγρια θηρία καὶ 4,000 ἥμερα ζῷα ἐσφαγιάσθησαν· ὁ δὲ Τραϊανός, ὅταν ἑώρτασε τὴν νίκην του κατὰ τῶν βαρβάρων τῆς Δακίας, διωργάνωσε θηριομαχίας 11,000 θηρίων.

Ἀλλ᾽ ὅσον βάρβαρος καὶ ἂν ἦτο ἡ συνήθεια αὕτη τῶν ἀγώνων μεταξὺ θηρίων καὶ ἀποθηριωτικὴ ἡ ἐπιρροὴ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ, ταῦτα ἦσαν ἀσήμαντα ἀπέναντι τῶν αἱματηρῶν ἀγώνων καὶ μονομαχιῶν μεταξὺ ἀνθρώπων, κατακρεουργούντων ἀλλήλους ὅπως παράσχωσι διασκέδασιν εἰς τὸν αἱμοχαρῆ καὶ ἔκφυλον Ρωμαϊκὸν λαόν. Ἂς ἀκούσωμεν τὸν ἐπιφανῆ Ἄγγλον κληρικὸν Φάρραρ περιγράφοντα ἓν τῶν ἀπαισίων τούτων θεαμάτων («Οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸ Κολοσσαῖον», σελ. 145): «Καὶ ἤδη τὸ ἐπίλεκτον σῶμα τῶν μονομάχων, μὲ τοὺς ποικίλους ὁπλισμούς των, ἐπιφαίνεται εἰσερχόμενον εἰς τὴν κονίστραν μὲ βῆμα ρυθμικὸν καὶ ζωηρόν. Σταματῶσι κάτωθι τοῦ θεωρείου τοῦ Αὐτοκράτορος ὑψώνουσι πρὸς αὐτὸ τὰ ὅπλα των καὶ κραυγάζουσι μὲ σταθερὰν φωνήν: «Χαῖρε, Καῖσαρ, οἱ μελλοθάνατοι σὲ χαιρετῶσιν!». Εἶτα ἄρχονται καὶ ἐξακολουθοῦσι δι᾽ ὅλης τῆς ἡμέρας αἱ αἱματηραὶ μονομαχίαι. Ὅλην τὴν ἡμέραν ρέει τὸ ἀνθρώπινον αἷμα, ἑωσοῦ καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα φαίνεται κεκορεσμένη ἐκ τῶν ἀτμῶν τῆς σφαγῆς. Ὁ **ρετιάριος** (δικτυοφόρος) ρίπτει τὸ δίκτυόν του μετ᾽ ἐπιτηδειότητος, ὅπως περιπλέξῃ τὸν ἀντίπαλόν του καὶ τὸν ἀποτελειώσῃ διὰ τῆς τριαίνης του. Ὁ ἀσπιδοφόρος, ὁ λογχοφόρος καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλῖται μάχονται ἕκαστος κατὰ τὴν εἰδικήν του πολεμικὴν τέχνην καὶ ἐθνικὴν συνήθειαν, τὸ δὲ αἷμα διαρκῶς ρέει, ρέει, ρέει. Κατὰ τὰς πρώτας ὥρας οἱ μονομάχοι μάχονται κατὰ ζεύγη, τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου· ἀλλὰ μετά τινα χρόνον, ἡ αἱμοχαρὴς διάθεσις τῶν θεατῶν ζητεῖ ζωηρότερον θέαμα καὶ οὐλαμὸς ὁλόκληρος μάχεται κατ᾽ οὐλαμοῦ μέχρι τελείας ἐξοντώσεως. Ἄλλοτε γίνονται ἀγεληδὸν μάχαι μεταξὺ Αἰθιόπων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, νέων καὶ γερόντων, ἢ μεταξὺ γυναικῶν καὶ νάνων ἢ μεταξὺ στρεβλῶν καὶ ἐχόντων ἄλλο τι σωματικὸν ἐλάττωμα. Δονεῖται τὸ ἀμφιθέατρον μὲ τοὺς γέλωτας καὶ τὰς κραυγὰς τοῦ πλήθους, ἐνθαρρυνόντων, χλευαζόντων, ὠρυομένων καὶ σειόντων βραχίονας καὶ μανδήλια ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου μονομάχου. Ὁ πεπληγωμένος μονομάχος, βλέπων ἑαυτὸν ἡττημένον, στρέφεται πρὸς τὸ πλῆθος, διὰ τοῦ βλέμματος ζητῶν ἔλεος. Ἀλλ᾽ ὁ ὄχλος εἶναι μεθυσμένος ἐκ τῆς αἱματηρᾶς τρυφῆς καὶ εἶναι ἄσπλαγχνος· καὶ ἐνῷ δι᾽ ἑνὸς νεύματος ἠδύναντο νὰ χαρίσωσι τὴν ζωὴν τοῦ κλονιζομένου, πάντες μένουσιν ἀπαθεῖς, καὶ ὁ ἀντίπαλός του διὰ τοῦ ξίφους ἢ τῆς λόγχης τὸν διαμελίζει. Εὐθὺς ἔρχονται οἱ ὑπηρέται, ἁρπάζουσι δι᾽ ἀγκίστρων τὸ πτῶμα τοῦ φονευθέντος καὶ τὸ σύρουσιν ἔξω τῆς κονίστρας, ἐνῷ ἄλλοι στρώννουσι καθαρὰν ἄμμον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ πεποτισμένου μὲ αἷμα. Καὶ ἡ ἀπαισία ἑορτὴ ἐξακολουθεῖ. Πολλάκις ὅταν μονομάχος τις δὲν μάχεται μὲ πολεμικὸν μένος, οἱ θεαταὶ κραυγάζουσι μὲ λύσσαν κατ᾽ αὐτοῦ: «Μαστίγωσον αὐτόν! Διατὶ τόσον δειλῶς ἀποθνήσκει;» καὶ οἱ ὑπηρέται μαστιγώνουσιν ἐκ τῶν ὄπισθεν τὸν ἀτυχῆ, ἐ ᾧ ὁ ἀντίπαλός του τὸν κτυπᾷ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν. Καὶ ἀφοῦ πέσῃ ἀναίσθητος κατὰ γῆς, πολλάκις ἔρχεται ὑπηρέτης καὶ τὸν ἐγγίζει μὲ πεπυρακτωμένον σίδηρον, ὅπως βεβαιωθῇ ἂν ἦναι νεκρὸς ἢ ὄχι.

Καὶ ἀφοῦ οὕτω φονευθῶσιν οἰκτρῶς δεκάδες τινες μονομάχων, παρουσιάζεται δυστυχής τις δοῦλος ἐνδεδυμένος πορφύραν καὶ παριστάνων τὸν ἱστορικὸν Ρωμαῖον πατριώτην Μούκιον Σκαιόλαν· ἀνάπτεται πυρὰ καὶ ὑποχρεοῦται νὰ θέσῃ τὴν χεῖρά του εἰς τὸ πῦρ καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ ἐκεῖ ἕωσοῦ καῇ, διὰ νὰ ἀπολαύσωσιν οἱ θηριώδεις θεαταὶ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ἀνδραγαθήματος τοῦ ἐθνικοῦ ἥρωος. Ἄλλος, παριστῶν τὸν Ἡρακλέα, ἀνέρχεται ἐπὶ νεκρικῆς πυρᾶς καὶ ἀποτεφροῦται. Ἄλλος, παριστῶν τὸν Λαυρέολον, καρφοῦται ἐπὶ σταυροῦ καὶ κατασπαράσσεται ὑπὸ ἀγρίων θηρίων. Ἄλλος φορεῖ χιτῶνα ἠλειμμένον μὲ πίσσαν, οὗτινος ἀναπτομένου ἀποθνήσκει ἐν μέσῳ φρικτῶν βασάνων. Ἄλλοι ράπτονται ἐντὸς δερμάτων ἀγρίων θηρίων καὶ κατασπαράσσονται ὑπὸ ἀτιθάσσων μολοσσῶν. Ἡ ὁμὰς Χριστιανῶν (γέροντες ἢ νεάνιδες ἢ δέσποιναι) τοποθετοῦνται ἐν τῷ μέσῳ τῆς κονίστρας, ἀνοίγονται οἱ κλωβοὶ τῶν ἐξηγριωμένων λεόντων καὶ οὗτοι, ἀφοῦ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐξηρεθίσθησαν διὰ τῆς ὀσμῆς τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ἐξορμῶσιν ἤδη μὲ φοβερὸν βρυχηθμὸν καὶ κατασπαράσσουσι τοὺς ἀόπλους καὶ δεδεμένους Χριστιανούς. (ἀκολουθεῖ)

ΠΑΛΑΙΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΝΟΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας παλαιάς τινας ἐπιστολάς, προφανῶς ἀποτελούσας μέρος ἀλληλογραφίας ἐκτενεστέρας ἥτις δὲν διεσώθη. Αἱ διασωθεῖσαι μέχρις ἡμῶν ἐγράφησαν εἴκοσι ἕως εἴκοσι ὀκτὼ ἔτη μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ γράψας αὐτὰς ἦτο σύγχρονος τούτῳ, ἴσως κατά τι νεώτερος αὐτοῦ. Ἦτο νέος ἐκτάκτου διανοήσεως, ἀπόφοιτος νομικῆς σχολῆς τῆς πρωτευούσης τῆς πατρίδος του καὶ μαθητὴς ἐκεῖ τοῦ διαπρεπεστάτου τῶν καθηγητῶν, κάτοχος δὲ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας. Αἱ πληροφορίαι αὗται ἐξάγονται ἐκ τῶν διασωθεισῶν ἐπιστολῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁ νέος μνημονεύει μετὰ σεβασμοῦ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου διδασκάλου τοῦ Νόμου.

Τὴν γνησιότητα τῶν ἐπιστολῶν τούτων παραδέχονται οἱ πλεῖστοι τῶν φιλολόγων καὶ κριτικῶν, ὡς καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ κεκηρυγμένοι ὀρθολογισταὶ καὶ σκεπτικισταί. Διὰ τὸν Ρενὰν ἡ γνησιότης των εἶναι «ἀδιαφιλονείκητος καὶ ἀπρόσβλητος. Ἡ δὲ σχολὴ τῶν Κριτικῶν τῆς Τυβίγγης καὶ ὁ πολὺς Μπάουερ τὰς παραδέχεται βασικῶς.

Παρέχει πλὴν τούτου ἡ ἀλληλογραφία αὕτη καὶ ἐσωτερικὰ τεκμήρια γνησιότητος, εἰλημμένα ἐκ τῆς συγχρόνου ζωῆς ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν διοίκησιν καὶ πολλῶν γνωστῶν συμβάντων σχετιζομένων πρὸς ἐπίσημα πρόσωπα ὀνομαστὶ ἀναφερόμενα. Παρουσιάζουν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ποικίλας ἀκριβεῖς εἰκόνας τῆς ζωῆς ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν κοσμοκρατορίαν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἡμίσεως τοῦ πρώτου μ. Χριστὸν αἰῶνος. Ὅλα δὲ τὰ ἀνωτέρω ἐπιβεβαιοῦν τὸ γνήσιον τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ὡς προερχομένων ἀπὸ ἀνδρὸς συγχρόνου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐγνωσμένης παιδείας καὶ ἱκανότητος, καλῶς γνωρίζοντος τὰ πράγματα καὶ τὸ φρόνημα τοῦ Ἰου-

δαϊκοῦ λαοῦ, ἄκρου δὲ ὑπερμάχου τῶν πατρίων καὶ ὡς τοιούτου χρησιμοποιηθέντος ὑπὸ τῆς φατρίας τῶν ἀδιαλλάκτων ἐχθρῶν τοῦ Ναζωραίου Διδασκάλου πρὸς δίωξιν τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ καὶ πρὸς ἐκρίζωσιν τῆς «αἱρέσεως» αὐτῶν. Τὰ τῆς ὑπερκοσμίου μεταστροφῆς τοῦ φρονήματος καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, γνωστὰ καὶ ταῦτα εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐπισήμους κύκλους, πιστοποιοῦνται εἰς τὰς ἐπιστολὰς διὰ τεκμηρίων ἀναμφισβητήτου ἱστορικῆς ἀκριβείας. Ὅταν δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου συναντῶμεν τὸν ἐπιστολογράφον μακρὰν τῆς πατρίδος του, ἐπὶ τῶν βορείων παραλιῶν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, μανθάνομεν ὅτι ἐκεῖ ἐτερμάτισε μακράν, πολύμοχθον καὶ πλήρη κινδύνων ἱεραποστολικὴν περιοδείαν, ἐγκαταστήσας καθ᾽ ὁδὸν σταθμοὺς ἱεραποστολικοὺς ὅπου ἔπηξε Χριστιανικὰς ἐκκλησίας, πρὸς τὰς ὁποίας ἤδη ἀπευθύνει τὰς ἐπιστολάς, τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι ἀναντιρρήτως εἶναι αἱ περιελθοῦσαι εἰς ἡμᾶς, εἰς τούτους δὲ βλέπομεν τοὺς ἀτρύτους πνευματικοὺς κόπους καὶ τὰς σωματικὰς κακουχίας τοῦ ἀνδρός, τὴν πατρικήν του στοργὴν καὶ μέριμναν ὑπὲρ τῶν νεωστὶ ἱδρυθεισῶν Χριστιανικῶν κοινοτήτων, πρὸ παντὸς δὲ βλέπομεν τὸν ἀγῶνα τῆς ψυχῆς του, ὅπως οὕτω πως παρουσιάσῃ τὴν γνῶσιν καὶ ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου ἔργου Αὐτοῦ, ὥστε νὰ μὴ ἀποπλανηθῶσι διὰ ψευδῶν διδασκαλιῶν οἱ πιστοὶ ἀλλὰ νὰ μείνωσιν ἡνωμένοι ἐν τῇ πίστει, ὡς ἓν σῶμα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον μετ᾽ ἰδιάζοντος ἐνδιαφέροντος ζητοῦμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας του ταύτης, εἶναι πῶς ὁ ἱεραπόστολος οὗτος παρουσιάζει τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τοὺς νεοφωτίστους Χριστιανούς, εἴς τε τὸ κήρυγμά του καὶ εἰς τὰς πρὸ ἡμῶν ἐπιστολάς του αἵτινες ἀποτελοῦν ἀνεκτίμητον ἱστορικὸν μνημεῖον τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τὸν πρῶτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα.

Ὅπου δήποτε τῶν ἐπιστολῶν τούτων καὶ ἂν ἀπαντήσωμεν μνείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀποκτῶμεν τὴν βεβαιότητα, ὅτι καὶ διὰ τὸν γράφοντα καὶ διὰ τοὺς πρὸς οὓς ἔγραφεν, τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ ἦτο ὄχι ὁ Τέλειος Ἄνθρωπος, τὸ Πρότυπον τῆς Ἀρετῆς, ἀποσταλεὶς παρὰ Θεοῦ διὰ νὰ διδάξῃ τὴν ἀρετὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τουτέστι κατ' οὐσίαν ὁ Θεός, ὑπὸ μορφὴν ἀνθρωπίνην,—«Θεός, εὐλογητὸς εἰς τὸν αἰῶνα.—Ὁ Κύριος τῆς δόξης, ὃν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς ἐν ὁμοιώματι φθαρτῆς σαρκός». Ὁ Σταυρὸς καὶ ἡ ἐξιλαστήριος θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἄραγε ἐπέχουν τὴν αὐτὴν θέσιν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ ἐν τῇ πίστει τῶν πρώτων ἐκείνων Χριστιανῶν, οἵαν κατέχουν σήμερον ἐν τῇ Χριστιανικῇ θεολογίᾳ; Ἀρκεῖ εἰς ἀπάντησιν μία μεταξὺ ἀναριθμήτων παρομοίων δηλώσεων τοῦ ἐπιστολογράφου: «Δικαιωθέντος λοιπὸν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐλάβομεν τὴν εἴσοδον διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν χάριν ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἱστάμεθα καὶ καυχώμεθα εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ».

Πῶς ἐκφράζεται περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀνελθόντος εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκεῖθεν πάλιν ἐρχομένου μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔστι τέλος! —«Θέλομεν πάντες παρασταθῆ εἰς τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ».—«Εἰς Αὐτὸν θέλει κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα θέλει ὁμολογήσῃ Αὐτὸν Θεόν».

Εὑρίσκομεν ἐκεῖ μνείαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ. Πολλαχῶς καὶ ἐμφαντικῶς τονίζεται τὸ ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μεταξὺ δὲ τῶν χαρισμάτων αὐτῶν ἀναφέρεται εἰς τὸ τῶν θαυμάτων, ἀναγκαῖον πειστήριον, ἕνεκα τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς σκληροκαρδίας τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἰδίως δὲ τονίζει τὴν ἀγάπην ὡς χάρισμα τοῦ Πνεύματος, λέγων: «Η ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκκεχυμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου, τοῦ δοθέντος εἰς ἡμᾶς». Καὶ τὸ ἕτερον: «Ὁ χορηγῶν εἰς ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν θαύματα ἐξ ἔργων νόμου ποιεῖ ταῦτα ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;» Ὅτι δὲ τὸ τρισυπόστατον τῆς Θεότητος ἦτο ἤδη ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν δηλοῖ τὸ ἑξῆς χωρίον: «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι μεθ᾽ ὑμῶν πάντων».

Εἰς τὰς ἐπιστολάς του ὁ συγγραφεὺς ποιεῖται μνείαν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου συμφώνως πρὸς τὰ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις μνημονευόμενα περὶ τῆς τελετῆς ἐκείνης· καὶ διὰ τῶν αὐτῶν περίπου λέξεων: «Λάβετε, φάγετε, τοῦτο ἐστι τὸ σῶμά Μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν Ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι».

Ἀλλ᾽ ἀμυδρὰν μόνον ἰδέαν δίδουν τὰ σποραδικὰ ταῦτα ἐρανίσματα ἐκ τοῦ πλούτου τῶν θησαυρῶν τῶν Ἐπιστολῶν ἐκείνων, περὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τὴν κατανοεῖ ὁ ἐπιστολογράφος καὶ ὡς ζητεῖ νὰ τὴν ἑρμηνεύσῃ εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ τὸν ἀναγνώσουν.

Οὔτε δύνανται ἐπαρκῶς νὰ ἀποδώσωσιν ὅλην τὴν λατρείαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἥτις διαπνέει τὰς ἐπιστολὰς ταύτας, ἑκάστη σελὶς τῶν ὁποίων ἀποδίδει τὴν καταυγάζουσαν τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ συγγραφεὺς τῶν ἐπιστολῶν, διανοούμενος τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα ἀναζητεῖ ὑπὸ τὰ γεγονότα τὴν διδαχήν, τὸ δόγμα, τὴν φιλοσοφίαν τῆς μοναδικῆς ἐκείνης Ζωῆς, δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὰς λεπτομερείας τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰμὴ καθ᾽ ὅσον αὗται σχετίζονται στενῶς μὲ τὰς πνευματικὰς ἀληθείας, ἐξαιρέσει πάντοτε τῶν βαρυσημάντων γεγονότων τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Σωτῆρος. Ἐν περιλήψει μνημονεύονται τὰ ἐξέχοντα συμβάντα τῆς ἐπιγείου Του ζωῆς ἡ θεία Του καταγωγὴ καὶ θαυματουργικὴ ἐνσάρκωσις—ἡ κένωσις Ἑαυτοῦ (τῆς δόξης τῆς προαιωνίου), ἡ εἰκὼν τοῦ χαρακτῆρός του—ὡς πράου, ἀκάκου, ἐλεήμονος, οἰκτίρμονος καὶ ἀμνησικάκου καὶ «μὴ φροντίζοντος νὰ εὐαρεστῇ εἰς ἑαυτόν» Καὶ πάντα τὰ μεγάλα σημαντικὰ γεγονότα τῆς ἐπιγείας ζωῆς Αὐτοῦ—καὶ τὰ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν μέχρι τῆς Ἀναλήψεως εἰς τοὺς Οὐρανούς, ὅπου μεσιτεύει παρὰ τῷ Πατρὶ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων μέχρι τῆς ἡμέρας ὅτε θὰ ἔλθῃ πάλιν νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον. Ὅλαι αἱ μεγάλαι βασικαὶ ἀλήθειαι, ἃς ἀνομολογοῦν ὅλα τὰ Σύμβολα τῆς Πίστεως, εὑρίσκονται ἐδῶ. Ὁ δὲ Χριστός, ὃν παρουσιάζουν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, εἶναι ἐπίσης τέλειος ὅσον ὁ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων. Ἦτο δυνατὸν μία τοσοῦτον ὥριμος καὶ αὐτοτελὴς ἱστορία νὰ ἦναι μῦθος ἢ θρύλος, ἐκπονηθεὶς εἰς τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τῶν 24 ἐτῶν μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν ὡς ἀνωτέρω ἐπιστολῶν. Εἶναι πασίγνωστον ὅτι οἱ θρῦλοι ἀπαιτοῦν πεντήκοντα μέχρις ἑκατὸν ἔτη, ὅπως διαμορφωθοῦν. Ἀλλ᾽

ἰδού, ἐντὸς μιᾶς εἰκοσιπενταετίας ἡ ἱστορία τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τελεία, παραδεδεγμένη ὑπὸ ἀναριθμήτων ὁμάδων πιστῶν καὶ ἐξιστορουμένη εἰς τὰς σελίδας μιᾶς διεθνοῦς ἀλληλογραφίας. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ κηρύγματος ἡ ἱστορία αὕτη ἔχει ἤδη διαδοθῆ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καθ' ὅλην τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ δι' ἱεραποστόλων ἔχει φθάσει μέχρι τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὅλων τῶν παραμεσογείων χωρῶν.

Οἱ ἀναγνῶσταί μας ἔχουν ἤδη πρὸ πολλοῦ μαντεύσει ὅτι ὁ ἐπιστολογράφος δὲν εἶναι ἄλλος ἢ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ μέγας ἱεραπόστολος πρὸς τὰ ἔθνη. Ἐκτὸς δὲ τῆς θεολογικῆς των ἀξίας, ἔχουν καὶ σπουδαιοτάτην ἀξίαν ὡς ἱστορικὰ μνημεῖα, ἀποδεικνύοντα τὸ αὐθόρμητον καὶ αὐτοτελὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ, καὶ ὡς ἀναιροῦντα τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν κριτικῶν ὅτι εἶναι προϊὸν παραδόσεων, ἅτινα σὺν τῷ χρόνῳ ὑπεδύθησαν τὴν μορφὴν θρύλου, πιστευθέντος πλέον ὡς πραγματικῆς ἱστορίας. Σ.

Ο ΑΘΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Διήγημα τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 32ον

(συνέχεια)

Τὸ μεσημβρινὸν διάλειμμα εἶχε λήξει, τὸ δὲ πλῆθος εὑρίσκετο πάλιν εἰς τὰς θέσεις του, ἐν ἀναμονῇ τῆς ἀφίξεως τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅπως συνεχισθοῦν οἱ ἀγῶνες.

Ὁ Νέρων ἐνεφανίσθη συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ὡραίας ἀλλὰ διεφθαρμένης Ποππαίας καὶ ὑπὸ δύο ἐκ τῶν ἀκολούθων αὐτῆς, κυριῶν τῆς αὐλῆς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων πατρικίων κυριῶν, αἵτινες ἐδικαιοῦντο, ὡς ἐκ τῆς ὑψηλῆς των καταγωγῆς, νὰ λαμβάνουν θέσιν ἐντὸς τῆς Αὐτοκρατορικῆς κερκίδος, ἦτο καὶ ἡ ἐνάρετος σύζυγος τοῦ Μάρκου, Ἰουλία. Ὅλοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν τύχην τῶν Χριστιανῶν αἰχμαλώτων ἦσαν παρόντες, ἐκτὸς τοῦ Ἰουνίου καὶ τοῦ Ναδάβ, οἵτινες ἔμενον εἰς τὴν οἰκίαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς λατρευτῆς των Ἐλισάβετ, ἥτις βαθμηδὸν συνήρχετο, ἀλλὰ τῆς ὁποίας τὴν ὡς ἐκ θαύματος διάσωσιν ἐκ τῶν ὀνύχων τῶν θηρίων δὲν ἠδύναντο ὄχι μόνον νὰ ἐννοήσουν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ πιστεύσουν. Εἰς θέσεις ἐπισήμους ἐκάθηντο ὁ Μάρκος καὶ ὁ Γαΐος. Τὸν δὲ Μάξιμον εἶχε συνοδεύσει καὶ ἡ σύζυγός του Ἐλπινίκη, ἀλλὰ μόνον μέχρι τῆς εἰσόδου, διότι ἦτο ἠναγκασμένη ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ Ρωμαῖαι δέσποιναι, νὰ θεᾶται τῶν ἀγώνων ὄπισθεν τοῦ ἐπιχρύσου κιγκλιδώματος τοῦ γυναικωνίτου. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως, ὅτι δι' αὐτὴν ἐπρόκειτο περὶ τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ της.

Τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πάλην τοῦ Ἕκτορος πρὸς τὸν Ἀνίσαρχον δὲν περιωρίζετο εἰς τοὺς κύκλους τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς. Εἶχε διαφημισθῆ παντοῦ ἡ ἀλλόκοτος συμφωνία μεταξὺ τοῦ Νέρωνος καὶ τοῦ Ὀλυμπιονίκου, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἀντικαθίστα τὸν Χριστιανὸν αἰχμάλωτον ὡς ἀντίπαλος τοῦ Ἀνισάρχου, εἶχε

δὲ ἐπίσης γνωσθῇ, ὅτι σοβαρὰ ποσὰ διεκυβεύοντο εἰς στοιχήματα ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς πάλης. Ὀλίγοι ὅμως, ἢ μᾶλλον ἐλάχιστοι, ἦσαν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐνεθυμήθησαν τὸν ταπεινὸν αἰχμάλωτον, τοῦ ὁποίου ἡ τύχη ἔμελλε νὰ κριθῇ τὴν ὥραν ἐκείνην—ἢ ὁ θάνατος, ἂν ἀπετύγχανεν ὁ ἀντικαταστάτης του, ἢ μία ἐπαίσχυντος δουλεία, ἂν ἐνίκα.

Ἀλλ᾽ ὁ Ἡρακλῆς, ἐπαναπαυόμενος ἐπὶ τῆς Θείας παντοδυναμίας, ᾐσθάνετο ἑαυτὸν προστατευόμενον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ, καθ᾽ ὃν τρόπον καὶ ἡ Ἐλισάβετ, ὅτε ἐβάδιζε ἀτάραχος πρὸς βέβαιον θάνατον. Ὁ Ἡρακλῆς ἦτο πεπεισμένος ὅτι οἱαδήποτε καὶ ἂν θὰ ἦτο ἡ ἔκβασις τῆς πάλης, πᾶν ὅ,τι καὶ ἂν συνέβαινε θὰ συνέβαινε ἐκ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τοῦτο τοῦ ἤρκει. Ὥστε τελείως παραδεδομένος εἰς τὸν Κύριον, ἦτο ἤρεμος καὶ ἕτοιμος νὰ μαρτυρήσῃ, εἴτε διὰ τοῦ θανάτου, εἴτε διὰ τῆς ζωῆς, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος Ἐκείνου, ὅστις ἐθυσιάσθη δι᾽ αὐτὸν καὶ δι᾽ ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα. Τὸ ἀγώνισμα τῆς πάλης ἦτο τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἀπογευματινοῦ προγράμματος. Οἱ παλαισταί, ἀνὰ δύο, ἔκαμον τὸν γύρον τοῦ στίβου, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἕκτορα καὶ τὸν Ἀνίσαρχον, οἵτινες συνεκέντρωνον ὅλων τῶν θεατῶν τὰ βλέμματα. Παρελαῦνον πρὸ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θώκου, ἕκαστον ζεῦγος ἔστρεφε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Νέρωνα καὶ ἀπηύθυνεν εἰς αὐτὸν τὸν νενομισμένον χαιρετισμόν.

Μετὰ ταῦτα τὰ ζεύγη ἔλαβον τὴν κανονικὴν στάσιν τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγωνίσματος, ἀναμένοντες τὸ σύνθημα τῆς ἐπιθέσεως. Ἓν μανδύλιον ριφθὲν ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐξώστου ἐπτερύγισε ζωηρῶς εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἔπεσεν εἰς τὸν στίβον· Ἦτο τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως καὶ εὐθὺς τὰ ζεύγη συνεπλάκησαν μὲ ὅλας τὰς κινήσεις—τοὺς ἑλιγμούς, τὰς προχωρήσεις καὶ ὀπισθοχωρήσεις, τὰς πλαγίας παρακάμψεις καὶ τὰς προσποιητὸς παραδόσεις—κατὰ τοὺς νενομισμένους κανόνας τῆς παλαιστικῆς τέχνης καὶ μὲ ὅλα τὰ λοιπὰ τεχνάσματα Εἰς ὅλα ταῦτα ἔγινε φανερὸν ἐντὸς ὀλίγης ὥρας, ὅτι ὁ Ἕκτωρ, ἂν καὶ ὑποδιέστερος τοῦ Ἀνισάρχου κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν, ἦτο ἀντίπαλος ὄχι εὐκαταφρόνητος, ὡς ἐκ τῆς μεγαλειτέρας εὐκινησίας καὶ ἑτοιμότητός του εἰς πρόβλεψιν καὶ ἀποφυγὴν κάθε κινδύνου, ἐνῷ ταὐτοχρόνως κατώρθωνε νὰ παρενοχλῇ διαρκῶς τὸν ἀντίπαλόν του καὶ νὰ τὸν κουράζῃ. Πλέον ἢ ἅπαξ ὁ Ἀνίσαρχος τὸν συνέλαβε διὰ τῆς στιβαρᾶς του δεξιᾶς, καὶ παρ᾽ ὀλίγον τὸν ἔρριπτεν· ἀλλ᾽ ὁ Ἕκτωρ ἐξεγλύστρει τῆς λαβῆς, καὶ τέλος ἀνταπέδωκε τὴν ἐπίθεσιν εἰς τρόπον ὥστε ὁ Ἀνίσαρχος εὑρέθη χαμαί. Βοὴ ἀγρίας χαρᾶς, τῆς ὁποίας ἡγεῖτο ἡ φωνὴ τοῦ Νέρωνος, ἠκούσθη τότε ἀπὸ τοῦ πλήθους, διότι μὲ τὴν πτῶσιν αὐτὴν ἐξεπληροῦτο ὁ πρῶτος ὅρος τῆς συμφωνίας. Ἀλλ᾽ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ὁ Ἀνίσαρχος εὑρέθη πάλιν ἐπὶ ποδὸς καὶ ὡς μαινόμενος ταῦρος ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ἕκτορος, ὅστις παρ᾽ ὅλην τὴν ἑτοιμότητά του μόλις κατώρθωνε νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τὴν πυγμὴν τοῦ κολοσσοῦ. Ἀλλ᾽ οὗτος μ᾽ ὅλα ταῦτα, ἐπέτυχε μιᾶς ἰσχυρᾶς λαβῆς, προωρισμένης νὰ ἀνατρέψῃ τὸν Ὀλυμπιονίκην. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν καθ᾽ ἣν ὁ Ἀνίσαρχος ὤθει τὸν Ἕκτορα, μὲ ὅλην τὴν βαρύτητα τοῦ ὄγκου του, καὶ βέβαιος πλέον τῆς νίκης, ἐφώναζε «Τὸν ἔχω!» ἐχαλάρωσε τὴν λαβήν του ἀποτόμως, διότι πόνος ὀξὺς καὶ φλέγων διεπέρασεν ὡς σπαθιὰ τὸν ἀριστερόν του ἀστράγαλον, διέστρεψε τὸν

πόδα καὶ διετάραξε τὴν ἰσορροπίαν τοῦ κολοσσοῦ. Τὸ Ὀλυμπιακὸν τέχνασμα τῆς ὥρας τοῦ κινδύνου κατέβαλε τὸν Ἀνίσαρχον καὶ οὗτος ἔπεσε ὕπτιος, τόσον βαρέως ὥστε ἔμεινεν ἀναίσθητος ἐπὶ τοῦ στίβου.

Τότε ὁ Ἕκτωρ, ἀφοῦ ἐπί τινα λεπτὰ ἐστάθη ἀκίνητος παρὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀντιπάλου, τέλος ὕψωσε τὴν δεξιάν του χεῖρα πρὸς τὸ θεωρεῖον τοῦ αὐτοκράτορος εἰς ἔνδειξιν ὅτι ἐνίκησε. Καὶ εὐθὺς ὡς ὁ Νέρων διὰ νεύματος ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς νίκης, ὁ Ἕκτωρ μαζὺ μὲ τοὺς τέσσαρας ἄλλους νικητὸς τῆς πάλης παρήλασαν πρὸ τοῦ θεωρείου τοῦ Νέρωνος καὶ ὑπεκλίθησαν πρὸ αὐτοῦ, μετὰ τοῦτο δὲ ἐξῆλθον τοῦ ἀμφιθεάτρου ὑπὸ τὰς βροντώδεις ἐπευφημίας τοῦ πλήθους. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐστάθησαν πρὸ τοῦ Νέρωνος, ἡ αὐτοκράτειρα Ποππαία ἀπέσυρεν ἀπὸ τὸν βραχίονά της λεπτὴν χρυσῆν ἅλυσιν φέρουσαν πολύτιμον λίθον καὶ τὴν ἔρριψε πρὸς τὸν Ἕκτορα. Ταυτοχρόνως ἡ προστάτις του, ἡ εὐγενὴς Ἰουλία, τῷ ἔρριψε μίαν δέσμην ρόδων, ἥτις τὸν συνεκίνησε περισσότερον ἀπὸ τὴν ἅλυσιν τῆς αὐτοκρατείρας, διότι ἦτο δεῖγμα φιλίας ἁγνῆς καὶ εἰλικρινοῦς. Καὶ οὕτως ἐξῆλθε τοῦ ἀμφιθεάτρου θριαμβευτὴς καὶ πλήρης χαρᾶς, διότι διὰ τῆς νίκης του ἔσωσε τὸν ἀδελφόν του.

***

Ἡ ἡμέρα ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, ὅτε ἔληξαν οἱ ἀγῶνες καὶ τὰ πλήθη τῶν θεατῶν διελύθησαν. Ἡ Ἐλπινίκη, πλήρης χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Ἕκτορος, μετέβαινε εἰς τὸ διαμέρισμα ὅπου ἀνεπαύετο ἡ Ἐλισάβετ, ὅταν τὴν συνήντησεν ὁ Ναδώβ, ὅστις ἐκράτει τὸ ἔνδυμα τῆς μητρός του.

—«Εἶναι τὸ φόρεμα τῆς μητέρας, «εἶπε», πρέπει νὰ καθαρισθῇ ἀμέσως. Πῶς βρωμᾷ!»

Ἡ Ἐλπινίκη τὸ ἔλαβε καὶ ἐπῆγε πρὸς τὸ ὄπισθεν πλυντήριον τῆς αὐλῆς, ὅπου εἰργάζετο μία Ἀφρικανὴ ὑψηλοῦ ἀναστήματος ἥτις εὐθὺς ὡς παρέλαβε τὸ φόρεμα, ὠσφράνθη τὴν ὀσμήν του καὶ ἔστρεψε τὸ βλέμμα ἐρωτηματικῶς πρὸς τὴν κυρίαν της. Ἔπειτα ἐξεδίπλωσε τὸ φόρεμα καὶ εἰς τὰς πτυχὰς τοῦ ὑφάσματος, ἀνεκάλυψε τὰ ἴχνη τῆς κιτρίνης κόνεως, ἥτις εἶχε χυθῇ, ὅταν ἡ Ἐλισάβετ εἰς τὴν φυλακὴν ἐχώριζε τὸ φάρμακον τῆς ἑτοιμοθανάτου Εὐνίκης.

— «Ἀχά!» ἐξεφώνησε ἡ μαύρη... «τὸ βοτάνι τοῦ μεγάλου φειδιοῦ!— τῆς Κόυπρας! Αὐτὸ βγαίνει στὰ δάση τῆς πατρίδος μου—καὶ τὸ φοβοῦνται ὅλα τὰ ἄγρια θηρία, ἀλλὰ πιὸ πολὺ ἡ λεοπαρδάλεις—γι' αὐτὸ καὶ τὸ λέμε «φόβητρο τῶν λεοπαρδάλεων». Ἀλλάζουν δρόμον ὅπου τὸ νοιώσουν, γιὰ νὰ μὴ περάσουν κοντά του!»

Λαβοῦσα τότε εἰς χεῖράς της τὸ ἔνδυμα, τὸ ἤνοιξε καὶ εἶδε τὴν κιτρίνην σκόνιν, ἥτις εἶχε χυθῇ εἰς τὰς πτυχάς.

— «Ποιὸς τὸ φόρεσε αὐτὸ τὸ ροῦχο;» ἠρώτησε ἡ μαύρη. Ἡ Ἐλπινίκη δὲν τῆς ἔδωκεν ἀπάντησιν, διότι ᾐσθάνθη ἔκπληξιν καὶ ἀπογοήτευσιν τόσον μεγάλην, ὥστε δὲν εἶχεν εἰμὴ μιὰν μόνην ἰδέαν—νὰ τρέξῃ νὰ εὕρῃ τὸν σύζυγόν της νὰ τοῦ εἴπῃ τὸν πόνον της.

Εὑρῆκε τὸν Μάξιμον ἀναπαυόμενον εἰς τὸ γραφεῖόν του μετὰ τὴν ἐκνευρι-

στικὴν ἡμέραν. Τοῦ εἶπε ὅσα ἤκουσε ἀπὸ τὴν μαύρην καὶ κατέληξε μὲ βαθὺ παράπονον: «Ὥστε, Μάξιμε, δὲν ἦτο θαῦμα ἡ σωτηρία τῆς Ἐλισάβετ!»

Ὁ Μάξιμος, μὲ τὴν ἀνωτέραν του ἀντίληψιν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, ἐμειδίασε.

— «Τί εἶναι θαῦμα, Ἐλπινίκη μου;» εἶπε. «Ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἔτσι χαρακτηρίζομεν κάθε πρᾶγμα ποὺ δὲν ἐμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν. Διὰ τὸν παντοδύναμον Θεὸν ὅμως, θαῦμα δὲν ὑπάρχει. Αὐτὸς τὰ πάντα ἐνεργεῖ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὥρισε διὰ τὴν διακυβέρνησιν τοῦ Σύμπαντος καὶ τῶν τυχῶν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ τοὺς νόμους αὐτοὺς ὀλίγοι, ἐλάχιστοι, μᾶς εἶναι γνωστοί. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὀλίγων καὶ ἐκ τῆς ἐνεργείας των, πειθόμεθα ὅτι καὶ οἱ ἄγνωστοι ἐκτελοῦν ἐπίσης τὸν Θεῖόν των προορισμόν.

«Διὰ τὸν λαὸν τῆς Ρώμης ἡ διάσωσις τῆς Ἐλισάβετ θὰ παραμείνῃ πάντοτε «θαῦμα». Ἀλλ' ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι ἡ ἐπέμβασις τοῦ Κυρίου ἐξεδηλώθη ἐπίσης πραγματική, διὰ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ τοῦ φαρμάκου ἐκείνου ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος τῆς Ἐλισάβετ. Καὶ πιστεύομεν ἀδιστάκτως ὅτι ὁ Θεὸς ἔσωσε τὴν φίλην μας σήμερον».

Μὲ τοὺς λόγους τοῦ συζύγου της ἡ Ἐλπινίκη ἐπαρηγορήθη καὶ ἐπείσθη. Ἐνῷ δὲ ἐκάθητο πλησίον του, ἀναπολοῦσα τὰ συμβάντα τῆς περιπετειώδους ἡμέρας, ἀνηγγέλθη ὁ Μάρκος, ὅστις μὲ ὀλίγας λέξεις τοὺς παρεκάλεσε νὰ ἐπιστρέψουν μαζύ του εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως γνωρισθοῦν μὲ πρόσωπά τινα, τὰ ὁποῖα ἐπεθύμουν νὰ τοὺς συναντήσουν.

— «Σᾶς περιμένει ἐκεῖ καὶ ὁ Ἕκτωρ», προσέθεσε. Χωρὶς περαιτέρω συζήτησιν οἱ σύζυγοι ἔσπευσαν νὰ εὐχαριστήσουν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φίλου των. Μετ' ὀλίγα δὲ λεπτὰ μετεφέροντο διὰ τῆς ἁμάξης του εἰς τὸ μέγαρόν του, ἐπὶ τοῦ Παλατίνου λόφου. Εἰσήχθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς, ὅπου εὗρον τὰ γνωστά των πρόσωπα — τὴν μητέρα καὶ τὴν σύζυγον τοῦ Μάρκου, τὸν Ἕκτορα καὶ τὴν Αἰγίσθην, ὄχι τὴν ὠχρὰν καὶ μελαγχολικὴν Αἰγίσθην, ποὺ εἶχον συνειθίσει ἀπὸ τόσων μηνῶν νὰ βλέπουν, ἀλλὰ μίαν Αἰγίσθην μεταμορφωθεῖσαν, ὅλην ζωὴ καὶ λάμπουσαν ἀπὸ χαράν. «Περίεργον», εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ Ἐλπινίκη, «Ἐλησμόνησε ὅτι ἔχει σύζυγον Χριστιανὸν καταδικασμένον εἰς θάνατον! Ἢ μήπως διεσώθη;»

Ἀλλ' ἤδη ὁ Ἕκτωρ προχωρήσας ἔλαβε τὴν Ἐλπινίκην ἀπὸ τὴν χεῖρα καὶ τὴν ὡδήγησε πρὸς τὸ ἀνάκλιντρον, ὅπου ἀνεπαύετο ἀνήρ, εἰς τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου λουτρὸν ζωογόνον καὶ ἡ τέχνη τοῦ κουρέως εἶχον ἀποδόσει τὴν πρὸ πολλοῦ ἐξαφανισθεῖσαν ὄψιν τῆς νεότητος. Θαυματουργὸς πράγματι ἡ ἀφαίρεσις μιᾶς γενειάδος ἀπὸ τὸ πρόσωπον ἑνὸς νέου!

Ἡ Ἐλπινίκη ἔκαμεν ἓν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἐστάθη.

— «Εἶναι... Ὤ!... Εἶναι ἀλήθεια ὁ Ἡρακλῆς!» ἐφώναξεν.

Ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ἠθέλησε νὰ σηκωθῇ διὰ νὰ ἀπαντήσῃ, αὐτὴ ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας καὶ τὸν περιεπτύχθη ἐν ἐκστάσει χαρᾶς.

Ἐπηκολούθησε τότε μία ἀληθὴς βαβυλωνία—ἀπερίγραπτος σύγχυσις χαρᾶς.

Ὅλοι ὡμίλουν ταυτοχρόνως, ὅλοι ἔδιδον ἐξηγήσεις ἢ διηγοῦντο κἄτι σχετικόν. Ἡ Αἰγίσθη ἐνηγκαλίσθη τὴν Ἐλπινίκην, ὀνομάζουσα αὐτὴν «ἀδελφήν».

* * *

Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ὑπῆρξεν ἑσπέρα ἀλησμονήτου χαρᾶς—τὸ εὐτυχὲς τέλος μιᾶς ἡμέρας δακρύων καὶ ἀγωνίας. Δὲν θὰ ἐνδιατρίψωμεν περισσότερον εἰς τὰς συγκινήσεις τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, ἀλλὰ θὰ κλείσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀθλητοῦ τῶν Φιλίππων μὲ ὀλίγας γραμμὰς περὶ τῶν μετέπειτα τυχῶν τῶν προσώπων, ἅτινα παρήλασαν διὰ τῆς ἱστορίας ταύτης.

Ὑπάρχει τμῆμα τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας τὸ ὁποῖον ἔχει θαυμάσιον κλῖμα καὶ φυσικὰς καλλονάς, καὶ τὸ ὁποῖον μέχρι σήμερον λέγεται Προβηγκία, ὅπερ ὄνομα ὑπενθυμίζει τὴν πρὸ 20 αἰώνων Ρωμαϊκὴν διοίκησιν αὐτοῦ. Ἦτο Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία, τὴν ὁποίαν ἡ κυρίαρχος Ρώμη ἐφρόντισε νὰ προικίσῃ μὲ καλὰς συγκοινωνίας καὶ ὡραῖα δημόσια κτίρια. Ἐκεῖ ὀλίγα ἔτη μετὰ τὰ ὡς ἄνω γεγονότα εὑρέθησαν συγκεντρωμένα τὰ πλεῖστα πρόσωπα, ἅτινα ἐγνωρίσαμεν εἰς τὰς σελίδας ταύτας. Ὁ Μάρκος Κλαύδιος κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ ἀπὸ τὸν Νέρωνα τὸν διορισμόν του ὡς Διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας, ὡς διοικητὴς δὲ διώρισε τὸν μὲν Ἕκτορα ἀρχηγὸν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς ἐπαρχίας καὶ τὸν Μάξιμον διευθυντὴν τῆς διαχειρίσεως. Ὁ Ἡρακλῆς ἐπεδόθη εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας καὶ διὰ τοῦ κηρύγματός του ἐσχηματίσθη Χριστιανικὴ ἐκκλησία ἐκεῖ, ἧς αὐτὸς ἐξελέγη προεστὼς καὶ ποιμήν. Ὁ Ἰούνιος ἔλαβε θέσιν καλὴν εἰς τὴν δημοτικὴν διοίκησιν, τὸν δὲ Ναβὰδ ἐχαροποίησε τὰ μέγιστα ἡ ἀπόκτησις ἑνὸς μικροῦ ἀγροτικοῦ κτήματος, ὅπου ἐπεδόθη εἰς τὴν γεωργίαν.

Τοιουτοτρόπως τὰ πρόσωπα ταῦτα ἔζησαν ὁμοῦ ἐν εὐτυχίᾳ καὶ εἰρηνικῇ εὐημερίᾳ μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τῶν ἠθικῶν ἀναθυμιάσεων τῆς Ρώμης· οὔτε ἦσαν ἐκεῖ κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ ἔτους 64 μ. Χρ. καὶ τὸν τρομερὸν διωγμὸν τῶν Χριστιανῶν, ὅστις ἐπηκολούθησεν. Οἱ ὡς ἄνω φίλοι καὶ ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ μετὰ τῶν ἐναρέτων συζύγων των ἔζησαν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου των δοξάζοντες τὸν Θεόν, ὅστις τοὺς ὡδήγησε διὰ μέσου τόσων μεγάλων κινδύνων καὶ περιπετειῶν εἰς τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν, καὶ συνιστῶντες τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐμπράκτως διὰ ζωῆς ἁγίας, πλήρους ὑπηρεσίας διὰ τοὺς πέριξ αὐτῶν ἀνθρώπους.

ΤΕΛΟΣ

ΑΝΩ ΠΟΤΑΜΩΝ

Κατάπληκτος διατελεῖ ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία πρὸ τοῦ διαβήματος τριῶν Μητροπολιτῶν, οἵτινες πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μεταβάντες εἰς Κολοκυθοῦν εἰς συγκέντρωσίν τινα παλαιοημερολογιτῶν, ἐκηρύχθησαν ἀναφανδὸν ὑπὲρ τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου, ἐκήρυξαν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν «σχισματικόν», ὡς ἀποδεχθέντα τὸ «Παπικὸν» ἡμερολόγιον, καὶ ἐκάλεσαν τὸν κλῆρον καὶ.... τοὺς καλογήρους νὰ τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς ἀνταρσίας κατὰ τῶν προϊσταμένων των ἐκκλη

σιαστικῶν ἀρχῶν, ἀρνούμενοι «νὰ ἱεροπράττωσι κατὰ τὸ Παπικὸν ἡμερολόγιον, ὡς ἐπιβάλλει ἡ Χριστιανικὴ καὶ Ὀρθόδοξος συνείδησις καὶ ἀποστολὴ αὐτῶν», ἵνα «τὸ πατροπαράδοτον ἡμερολόγιον ἐπανέλθῃ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ καὶ ἄνευ τῆς γνώμης τῆς ἱεραρχίας». Ἐκάλεσαν δὲ καὶ τὸν.... λαόν.... Κολοκυθοῦς «νὰ ταχθῇ ἐν ὀνόματι τῆς Ὀρθοδοξίας παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ὀρθοδόξων ἀρχιερέων, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται.... ***διὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ***».

Ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ ὡς ἄνω συμβὰν ἐμφανίζεται ὡς ὑπόθεσις.... ὀπερέττας ἢ θεατρικῆς φάρσας. Μὲ τὴν ὑποθέσιν τῶν παλαιοημερολογιτῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ξεκαρδίζονται γελῶντες οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀμερικανοί, διότι ἐπρόκειτο περὶ ὀλίγων ἀνθρώπων τόσον καθυστερημένων εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ὥστε νὰ σκανδαλίζωνται διὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ παγκοσμίου ἡμερολογίου μόνον καὶ μόνον, διότι ἐθεσπίσθη ὑπό τινος Πάπα Ρώμης τῇ ὑποδείξει τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς του. Φαντοζόμεθα τοὺς ὁμηρικοὺς γέλωτας τῶν ξένων τώρα, ὅταν μάθουν ὅτι τρεῖς Μητροπολῖται τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες ὑποτίθεται ὅτι καὶ κάποιαν θύραθεν μόρφωσιν εἶχον καὶ κάποιαν γνωριμίαν μὲ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, διὰ νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικόν των ἀξίωμα, διακηρύττουν **urbi et orbi** ὅτι τὸ παγκόσμιον ἡμερολόγιον «ὄζει Παπισμοῦ» καὶ ἀντίκειται εἰς τὴν Χριστιανικὴν συνείδησιν καὶ ὅτι ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ ἡμερολογίου τούτου καὶ ὑπὲρ τοῦ παλαιοῦ ἐσφαλμένου ἀστρονομικῶς ἡμερολογίου, εἶναι ἀγὼν «διὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ»! Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι εἰς Παπικοὺς κύκλους ἡ θυμηδία καὶ αἱ εἰρωνεῖαι διὰ τὴν νέαν ταύτην τροπὴν τοῦ παλαιοημερολογιακοῦ ζητήματος θὰ ἦναι σπαρταρισταὶ καὶ χαιρέκακοι.

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες Εὐαγγελικοί, καὶ μεθ᾽ ἡμῶν βεβαίως ὅλαι αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι, αἰσθανόμεθα εἰλικρινῆ θλῖψιν περὶ τοῦ πράγματος, οὐδεμίαν δὲ διάθεσιν πρὸς χαριτολογίας. Ἀνέκαθεν, ἀφ᾽ ἧς τὸ πρῶτον ἀνέκυψε τὸ παλαιοημερολογιτικὸν ζήτημα ἐν Ἑλλάδι, ἐχαρακτηρίσαμεν αὐτὸ ὡς λυπηρὰν πλάνην καὶ παραλήρημα ὀλίγων ἀνθρώπων ἀδαῶν καὶ καθυστερημένων θρησκευτικῶς, καὶ τίποτε περισσότερον. Σήμερον ὅμως μετὰ τὸ διάβημα τῶν τριῶν ὡς ἄνω μητροπολιτῶν φρονοῦμεν ὅτι πρέπει οὗτοι νὰ τύχωσι παραδειγματικῆς τιμωρίας. Διότι ἐξ ὅλων τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἔχομεν, οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄνθρωποι ἢ στεροῦνται οἱασδήποτε ὀρθῆς ἀντιλήψεως περὶ Χριστιανισμοῦ ἢ εἶναι ἀνόσιοι ἀγύρται καὶ ἐλεεινοὶ ὑποκριταί. Δυοῖν θάτερον· καὶ εἰς ἑκατέραν περίπτωσιν εἶναι ἀνάξιοι νὰ κατέχωσι τὸ ὑψηλόν των ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα. Ἐκ τῶν τριῶν, μόνον τὸν Δημητριάδος γνωρίζομεν, καὶ ἀπὸ 30ετίας τὸν γνωρίζομεν ὡς ἄνθρωπον βιαίου καὶ ἐμπαθοῦς χαρακτῆρος, ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸ σχῆμά του. Ἐὰν δὲ ἀληθεύῃ ὅτι πρὸ ἔτους εἶχεν ὑπογράψει δήλωσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπεκήρυττε τοὺς παλαιοημερολογίτας, ἡ σημερινή του μεταστροφὴ εἶναι ἔτι μᾶλλον ἀσυγχώρητος.

Εἶναι φανερὸν καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν τριῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐκ τῶν γνωστῶν παρασκηνίων ὅτι ἐλατήριόν των εἶναι ὄχι ὁ ζῆλος διὰ τὴν «δόξαν τοῦ Χριστοῦ», ἀλλ᾽ ἡ προσωπική των ἐχθρότης κατὰ τοῦ Μ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ αἱ προσωπικαί των φιλοδοξίαι διὰ τὰ «ὀφφίκια» τῆς Ἐκκλησίας. Δυστυχῶς αἱ ἐνδοεκκλησιαστικαὶ φιλοδοξίαι πολλῶν ἱεραρχῶν ὑπῆρξαν φοβερὰ πληγὴ διὰ

τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἀλλὰ συνήθως οἱ «ἑλιγμοί» περὶ τὰ «ὀφφίκια» εἶναι τεχνικώτεροι καὶ διπλωματικώτεροι τοῦ πραξικοπήματος τῶν τριῶν ἡρώων τῆς Κολοκυθοῦς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδίστασαν νὰ ἀπειλήσουν ὅτι θὰ ἱδρύσουν ἰδίαν αὐτοκέφαλον παλαιοημερολογιτικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐξ ἄλλου, δὲν εἶναι ἀμέτοχος τῆς εὐθύνης διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παλαιοημερολογιτισμοῦ καὶ ἡ παροῦσα Κυβέρνησις· διότι καθ᾿ ὅλα τὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ Λαϊκὸν κόμμα διετέλεσεν εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν Ἀντιπολίτευσιν, τὸ κόμμα τοῦτο ἐρωτοτρόπει μὲ τοὺς παλαιοημερολογίτας, νομίζον ὅτι ἔτσι καὶ τὴν Κυβέρνησιν ὑπέσκαπτε καὶ τὰς ἑαυτοῦ τάξεις ἐνίσχυε. Ἐλθὸν δὲ ἐπὶ τὴν ὑπεύθυνον διακυβέρνησιν τῆς χώρας, δὲν εἶχε τὸ σθένος νὰ βάλῃ τοὺς παλαιομερολογίτας εἰς τὴν θέσιν των, ἀλλ᾿ ἠκολούθησεν ἐπὶ δύο ἤδη ἔτη ἀπέναντί των μίαν πολιτικὴν ἀλλοπρόσαλλον, ζητοῦσα νὰ τοὺς ἱκανοποιήσῃ καθ᾿ ἕνα οἱονδήποτε τρόπον. Ἰδίως ὁ Μεταξικὸς ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων κ. Τουρκοβασίλης, ἔδειξε μεγάλην εὔνοιαν πρὸς τοὺς παλαιοημερολογίτας. Ἀγγέλλεται δὲ καὶ τώρα ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων θὰ κάμῃ μίαν ἐπέμβασιν πρὸς ἐπίτευξιν λύσεως συμβιβαστικῆς, ἤτοι, ἵνα ἀποσοβήσῃ τὴν τιμωρίαν τῶν ἐξολισθησάντων μητροπολιτῶν.

Δὲν εἴμεθα βεβαίως ἁρμόδιοι ἡμεῖς, οἱ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὸ Ὀρθόδοξον πλήρωμα, νὰ δώσωμεν συμβουλὰς εἰς τοὺς καθημένους ἐπὶ τὸ πηδάλιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ ὅμως γνωρίζομεν πόση ἠθικὴ ἀνανδρία ὑπάρχει εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κράτους, καὶ πῶς τρομοκρατεῖται ἡ ἱεραρχία ἀπὸ τὸ μορμολύκειον τοῦ ***«γοήτρου τοῦ σχήματος»***, πολὺ φοβούμεθα ὅτι, δεδομένης καὶ τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας τῆς Κυβερνήσεως νὰ μὴ τὰ «χαλάσῃ» μὲ τοὺς παλαιοημερολογίτας, οἱ πραξικοπήσαντες τρεῖς ἱεράρχαι θὰ διαφύγωσιν οἱανδήποτε πραγματικὴν τιμωρίαν. Μία ἔκφρασις «μετανοίας», ἥτις θὰ ἦναι τὸ κορύφωμα τῆς ὑποκρισίας, θὰ γίνῃ δεκτὴ ὡς ἀρκετὴ ἱκανοποίησις διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς περίσωσιν τοῦ «γοήτρου τοῦ σχήματος»

Διὰ τοῦτο αὐτόκλητοι θὰ τολμήσωμεν νὰ ὑποδείξωμεν εἰς τοὺς ἁρμοδίους ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους δύο τινὰ ἀναμφισβήτητα: 1) Ὅτι τὸ «γόητρον τοῦ σχήματος» πρὸ πολλοῦ κατέπεσεν, ὡς ἐκ πολλῶν ἀτυχῶν παραπτωμάτων ἱεραρχῶν, οἵτινες οὐδέποτε ἐτιμωρήθησαν. Συνεπῶς, ἂν ἀθῳωθῶσιν οἱ τρεῖς στασιασταὶ τῆς Κολοκυθοῦς, τοῦτο δὲν θὰ σώσῃ τὸ «γόητρον» τῆς ἱεραρχίας, ἀλλὰ θὰ τὸ καταβυθίσῃ ἔτι βαθύτερον εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν. Καὶ 2) Ὅτι ἡ καθ᾿ οἱονδήποτε τρόπον καὶ ὑφ᾿ οἱονδήποτε πρόσχημα καὶ συμβιβασμὸν παραμονὴ ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ αὐτῶν τῶν τριῶν ἀνθρώπων, οἵτινες (ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω) ἢ τίποτε δὲν ἐννοοῦν περὶ Χριστιανισμοῦ ἢ εἶναι ἐλεεινοὶ ὑποκριταὶ (καὶ ἡμεῖς παραδεχόμεθα περὶ αὐτῶν καὶ τὰ δύο), θὰ ἦτο καίριον τραῦμα κατὰ τῆς πνευματικῆς ὑποστάσεως τῆς Ἐκκλησίας. Διότι θὰ λεχθῇ, καὶ οὐχὶ ἀδικαιολογήτως ὅτι Ἐκκλησία, ἥτις ἀνέχεται εἰς τοὺς κόλπους της τοιούτους ἀναξίους ἱεράρχας, δὲν ἔχει ἰδέαν περὶ ζωντανοῦ καὶ πνευματικοῦ Χριστιανισμοῦ.

— *Διὰ νὰ ἀναπαύσωμεν τὰ πνεύματά μας πρέπει νὰ ἀκουμβήσωμεν ἐπὶ τοῦ Ὑψίστου Πνεύματος.*